

PTÁCI *holen* VÁS

1/2004

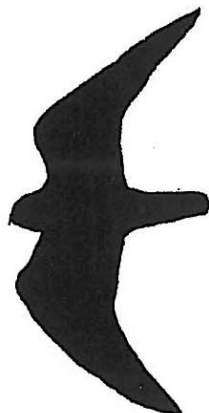
ČTVRTLETNÍK PRO ORNITOLÓGIU, OCHRÁNCE PŘÍRODY A MILOVNÍKY PTÁCTVA

Chraňte ptáky před nárazem do oken a skleněných stěn

Zvláště nebezpečná místa jsou:

skleníky a zimní zahrady
velká okna do zahrad
výkladní skříně obchodů
prosklené autobusové zastávky
skleněné protihlukové bariéry
skleněné opláštění budov

Naše drobné ptáky může před úhynem při nárazu do oken a skleněných stěn zachránit nalepená silueta letícího dravce.

Můžete si objednat siluetu ostříže
nebo krahujce v černé nebo žluté
barvě.

Cena za 1 kus	50,- Kč
od 3 kusů	45,- Kč/ks
od 10 kusů	40,- Kč/ks

k ceně se účtuje poštovné

Samolepky chránící ptactvo dodává:

Moravský ornitologický spolek, P. O. Box 65, Čapky
Drahlovského 3, 751 51 Přerov 1; tel./fax 581 203 150;
e-mail mos@iweb.cz

Vážení čtenáři,

po dlouhé zimě je už určitě každý z nás rád, že přišlo zase jaro a s ním i tažní ptáci vracející se k nám ze svých jižních zimovišť. Na tuto skutečnost reagoval MOS dalším ročníkem akce *Návrat tažných ptáků*, kterou pořádáme již druhým rokem ve spolupráci s Českým rozhlasem a letos i Českou společností ornitologickou (ČSO). Více informací o této akci můžete získat na internetové adrese Českého rozhlasu www.rozhlas.cz/hlas/navrat.

Významnou událostí MOS letošního jara byla jistě Výroční členská schůze MOS, jejíž program byl doslova nabitý zajímavými příspěvky, a ačkoliv se protáhlo do pozdních odpoledních hodin, určitě se vyplatilo setrvat až do konce. Během zasedání členské schůze MOS byla mimo jiné podepsána i smlouva o spolupráci s ČSO v roce 2004 a prezidium MOS získalo mandát k učinění všech potřebných kroků směřujících ke sloučení MOS a ČSO za předpokladu, že spolupráce v roce 2004 bude vyhodnocena oběma stranami jako pozitivní (více informací v zápisu z Výroční členské schůze MOS 2004 publikovaném v tomto čísle našeho časopisu).

Na internetových stránkách MOS (www.mos.d2.cz) se nám podařilo doplnit obsahy čísel PKN zpět až do roku 2000, aktualizovat objednávkový list Ekocentra MOS a zkvalitnit systém zveřejňování aktualit. V této souvislosti bychom Vás chtěli požádat - pakliže máte k dispozici informace, o kterých si myslíte, že by stálo za to je zveřejnit v sekci Aktuality na internetových stránkách MOS (např. zajímavosti, výzvy ke spolupráci, pozvánky na výstavy, přednášky, semináře či jiné akce), neváhejte a tyto informace nám prosím v čas zašlete, rádi je zveřejníme.

Českou společností ornitologickou jsme byli požádáni o pomoc při šíření petice proti výstavbě Střediska zimních sportů CHLUM ve Vojenském výcvikovém prostoru Boletice jak mezi našimi členy, tak i mimo členskou základnu MOS. Tuto petici i veškeré doprovodné informace naleznete ve vnitřní příloze tohoto čísla našeho časopisu.

V Přerově dne 11. dubna 2004

Michal Vinkler

Zápis z Výroční členské schůze Moravského ornitologického spolku (MOS) konané dne 21.2. 2004

Od 8:30 do 9:00 probíhala prezentace účastníků schůze. Podle prezenční listiny se celkem schůze zúčastnilo 62 osob, ale skutečný počet byl patrně vyšší, jelikož, jak bylo později zjištěno, se zapomněli na prezenční listinu zapsat i někteří přednášející. V 9:00 zahájil Výroční členskou schůzi MOS Michal Vinkler, hospodář MOS, který dále uvítal všechny zúčastněné a poděkoval RNDr. Františku Hanákovi za již tradiční zapůjčení prostor Moravské ornitologické stanice Muzea Komenského v Přerově pro potřeby členské schůze MOS, RNDr. Josefu Chytilovi z CHKO Pálava a Mgr. Zdeňku Vermouzkovi z ČSO za zapůjčení dataprojektorů, ředitelství Obchodní akademie v Přerově za zapůjčení promítacího plátna a dalším, kteří pomohli připravit zázemí pro uskutečnění této schůze, jakož samozřejmě i všem přednášejícím. Následně pak zmínil některé provozně-organizační záležitosti a předal slovo Jiřímu Šafránkovi, prezidentu MOS, který přivítal členy MOS a oficiálního hosta - tajemnici České společnosti ornitologické (ČSO) Mgr. Lucii Stejskalovou.

Po tomto úvodu se ujal slova Jaroslav Zámečník a seznámil zúčastněné s nejzajímavějšími pozorováními prezentovanými během roku 2003 na systému OVIS. V následující diskusi byla mnoha posluchači zmíněna i další aktuální pozorování z různých lokalit.

Následovalo *Vyhodnocení Evropského festivalu ptactva 2003 (European Birdwatch 2003)* přednesené Michalem Vinklerem. Tato akce se konala ve 30 evropských zemích na 870 místech a zúčastnilo se jí přes 20 000 lidí. V ČR bylo za spolupráce ČSO s MOS zorganizováno 51 akcí, jež navštívilo celkem 1461 milovníků ptactva. Ročník 2003 se tak zařadil mezi ty nejúspěšnější za celé desetileté období pořádání této akce v ČR. Mnoha přínosnými poznámkami komentovala celou tuto akci i tajemnice ČSO Mgr. Lucie Stejskalová. Více o výsledcích této akce najdete na internetových stránkách MOS v sekci *Aktuality* a souhrnná zpráva bude také publikována v časopise *Ptáci kolem nás*.

Po desáté hodině se prezident MOS, Jiří Šafránek, vyjádřil k probíhajícím jednáním směřujícím ke sloučení MOS a ČSO. K intenzitě těchto jednání se v pozitivním tónu vyslovila i Mgr. Lucie Stejskalová a Michal Vinkler. Jiří Šafránek následně uvedl příspěvek Mgr. Lucie Stejskalové. V něm byla prezentována *struktura a činnost ČSO*, i její zapojení v rámci mezinárodní organizace na ochranu ptáků *BirdLife International*. Ve výčtu aktivit ČSO nechyběla zmínka o Významných ptačích územích (IBA), projektu věnovaném zemědělství a rozvoji venkova ve vztahu

k ochraně ptáků, celoevropském monitoringu běžných druhů ptáků, který je koordinován z ČR, zimním sčítání vodních ptáků ani o mapování hnízdního rozšíření ptáků v ČR v letech 2001-2003 či o Ptáku roku 2004 – rorýsovi obecném. Zmíněn byl i průběh spolupráce s MOS. Více o ČSO lze nalézt na internetových stránkách www.birdlife.cz.

10:35 prezentoval RNDr. František Hanák knihu *Soustava a české názvosloví ptáků světa*, kterou zpracoval autorský kolektiv: K. Hudec, M. Čapek, Jr., F. Hanák, J. Klimeš a R. Pavíza. Tuto knihu lze zakoupit na Moravské ornitologické stanici v Přerově nebo si ji objednat poštou. Po tomto příspěvku následovala krátká přestávka.

Po přestávce shrnul Michal Vinkler dosavadní průběh kampaně MOS *Pozemky pro ptáky*. Konstatoval, že celá kampaň byla v prvním roce poměrně úspěšná – celkem se již podařilo nashromáždit 7 409 Kč, které jsou momentálně uloženy na účtu MOS, a byla vytipována vhodná lokalita v katastru obce Záhlinice. Zároveň ovšem upozornil, že je nezbytné nashromáždit dostatek finančních prostředků pro výkup alespoň jednoho pozemku – v této fázi akce si musí členové MOS pomoci převážně sami, jelikož není možné žádat pro tyto účely o dotace z grantů, dokud MOS úspěšně nehosподаří na nějakých svých vlastních pozemcích (byť jak připomněl Jiří Šafránek - jeden menší pozemek již MOS vlastní v katastru obce Beňov). Následující diskuse se stočila na problematiku zařazení Záhlinicka do soustavy Natura 2000 a potřebu ochrannářských organizací vlastnit pozemky i v rámci takto chráněných ploch. Více informací o průběhu této kampaně v roce 2003 naleznete v časopise *Ptáci kolem nás* 4/2003.

Zprávu o činnosti Moravského ornitologického spolku v roce 2003 přednesl v 11:30 prezident MOS Jiří Šafránek. Byla rozdělena do několika okruhů:

1. Ochrana ptáků a jejich lokalit

1.1. Kancelář MOS je kontaktována veřejností s žádostmi o pomoc při záchraně zraněných ptáků nebo „opuštěných“ mláďat. K tomuto účelu je v rámci Ekocentra MOS realizován projekt *Stanice první pomoci hendikepovaným živočichům*. Díky němu byla zachráněna řada zraněných ptáků i savců.

Šlo celkem o 31 případů. 5x poštolka obecná, 4x labuť velká, 3x holub domácí, 2x kachna divoká, kalous ušatý, rorýs obecný, neurčený pěvec a netopýr, 1x čap černý, káně lesní, bažant obecný, křepelka polní, hrdlička zahradní, papoušek, zebříčka, červenka obecná a morče. Většina zvířat byla převezena do ZOO v Olomouci a v mimo přerovských případech bylo nálezci doporučeno kontaktovat záchranou stanici v místě nálezu. Šlo o případy hlášené telefonicky z Prahy, Brna, Plzně, Chru-

dimi, Orlové, Prostějova a Olomouce. Přímou do Ekocentra MOS bylo přineseno 15 živočichů. Na jejich záchraně se z našich členů podíleli: Alžběta Charamzová, Jiří Polčák a Jiří Šafránek.

1.2. V rámci boje proti zbytečným úhynům ptáků na skleněných stěnách jsme pokračovali informační kampaní a distribuovali samolepicích *siluet dravců*. Stále však hledáme zájemce, který by odborně posoudil efektivnost naší metody. Vedoucím projektu je Jiří Šafránek.

1.3. Novinkou byla zahájená kampaň na téma *ochrany zateplení stěn domů před strakapoudy*. I přesto, že již několik let tuto metodu používáme, máme málo ohlasů na její výsledky. Nyní ji testujeme na několika místech přímo v Přerově, a proto jsme se jí rozhodli zveřejnit a nabídnout k odzkoušení v dalších městech. Vedoucím tohoto projektu je Jiří Šafránek.

1.4. V zájmu ochrany ptáků se nám daří usměrňovat i *správní řízení* orgánů státní správy. Tuto oblast má nyní v MOS na starosti Mgr. Petr Rejzek, který je vedoucím skupiny pro správní řízení. Dalšími členy jsou Miroslav Mach a Jiří Šafránek. Díky jejich práci jsme rozšířili oblast působnosti na všechny krajské úřady na Moravě. Případní další zájemci jsou vítáni.

1.5. Projektu k získávání pozemků pro ptáky se nyní věnuje Michal Vinkler, který o něm referoval v samostatném příspěvku v rámci Výroční členské schůze MOS 2003 (viz výše) a také v článku publikovaném v časopise *Ptáci kolem nás* 4/2003.

2. Zpracování a poskytování odborných informací

2.1. Úspěšně se rozvíjí i projekt *OVIS*. Bylo odesláno 78 zpráv. Zapojuje se do něj stále více zájemců a ohlasy jsou velmi pozitivní. Elektronické zprávy jsou zasílány 199 adresátům a 55 úředníkům orgánů ochrany přírody. Projekt zatím vede Jiří Šafránek.

2.2. V rámci projektu *AVES 2000* se nám již podařilo shromáždit více než 10.000 ornitologických pozorování. Postupně zpracováváme i pozorování publikovaná v literatuře. Hlavní podíl na zpracování dat má naše administrativní pracovnice Alžběta Charamzová. Projekt zatím vede Jiří Šafránek a stále hledá někoho, kdo by se jej ujal.

2.3. Na odborných pracích a průzkumech se podílel Jiří Polčák, který zpracoval dva mykologické průzkumy v rezervacích a Jiří Šafránek, který vypracoval studii *Stanovení prioritních oblastí pro realizaci opatření směřujících k ochraně ptačích druhů před zraněním při kontaktu s elektrovody*.

3. Publikační činnost

3.1. Náš časopis *Ptáci kolem nás* (PKN) má mnoho příznivců, ale najde se i

kritika. Víme, že stále máme co zlepšovat. Díky barevné obálce jsme zaznamenali zvýšený zájem jak inzerentů z řad firem tak i veřejnosti. Šéfredaktorem PKN je RNDr. František Hanák, zástupcem šéfredaktora Michal Vinkler a členy redakční rady jsou: František Cigánek, Václav Plšek, Jiří Polčák, Jiří Šafránek a Ing. Jiří Šírek. Stále se však snažíme získat další členy pro práci v redakční radě.

3.2. Loni se nám podařilo vydat ve spolupráci s Muzeem Komenského dva sborníky *Zpráv MOS '03 a '04*. Největší zásluhu na jejich vydání má RNDr. František Hanák, který koordinuje práci redakční rady.

3.3. Další publikací, která vyšla v rámci knihovničky MOS je kniha *Soustava a české názvosloví ptáků světa* (viz výše). Její vydání je opět zásluhou RNDr. Františka Hanáka.

4. Internetové stránky MOS

Od spuštění renovovaných internetových stránek MOS na začátku roku 2003 se do dnešní doby podařilo doplnit většinu základních sekcí a pravidelně je aktualizovat. Nově byly vystavěny oddíly *Náš časopis – Ptáci kolem nás* (kde je možné nalézt obsahy posledních dvou kompletních ročníků PKN), *Místní kluby*, *Pozemky pro ptáky* a pravidelně jsou také přidávány nové odkazy do sekce *Kontakty*. Méně už se ale daří udržovat „up-to-date“ sekci *Aktuality*, jelikož sběr informací pro tuto sekci je časově náročný. Proto by bylo potřeba ustanovit skupinu lidí, kteří by tuto sekci pravidelně doplňovali. Zájemci o spolupráci na internetových stránkách MOS jsou vždy vítáni. Za bezplatnou modernizaci, spravování a pravidelnou aktualizaci internetových stránek MOS vděčíme Marku Vinklerovi.

5. Mediální prezentace

5.1. Během roku 2003 jsme vydali 41 tiskových zpráv. Na jejich základě bylo publikováno 184 novinových článků. Podle ohlasů z celé republiky jich však vyšlo daleko víc, ale všechny se nám nepodařilo sehnat. Vzniklo i několik desítek rozhlasových a televizních vystoupení s regionální i celostátní působností. Mediální prezentaci MOS se věnoval: Jiří Šafránek, RNDr. František Hanák, Jiří Polčák a Ing. Adolf Goebel, Ph.D.

5.2. Samostatnou mediální kampaní byl na jaře *Návrat tažných ptáků*, při němž jsme spolupracovali s Českým rozhlasem. Mediální prezentaci MOS zajišťoval Michal Vinkler – pravidelná vysílání popisující současný stav jarního průtahu ptáků naším územím v pořadu *Dobré jitro* na Českém rozhlasu 2.

5.3. Na podzim se na nás obrátila paní Pavlína Filipovská, která nám nabídla propagaci našich aktivit v pořadu *Dobré jitro* na Českém rozhlasu 2. Na základě jejího vystoupení se na MOS obrátilo asi 80 zájemců o naše materiály.

6. Výstavy

Od 1. 2. do 1. 3. 2003 jsme prezentovali MOS na výstavě nevládních organizací v Přerově *30 dní pro neziskový sektor*. Další výstava - *Barevné fotografie pěvců* - se konala od 1.6. do 30.9. 2003 na Moravské ornitologické stanici v Přerově, kde představil své fotografie František Nedoma z Chudobína. Po ní následovala od 1.10.2003 do 29.2.2004 výstava Ing. Adolfa Goebela, Ph.D. *Fotografie ptáků střední Moravy* (otevření proběhlo jako akce v rámci Evropského festivalu ptactva 2003). Ptačí budky, krmítka a letáky MOS jsme prezentovali i na *Výstavě ovoce a zeleniny ZO ČZS v Horní Moštěnici* (4. - 5. 10. 2003) a na *Zahrádkářské výstavě* na Výstavišti v Přerově ve dnech 11. - 12. 10.2003. Výstavu *Ptáci kolem nás* zorganizoval Břetislav Chromec v Městské knihovně v Rýmařově (3. - 15. 11. 2003).

7. Spolupráce

7.1. V roce 2003 byla navázána velmi těsná spolupráce s *Českou společností ornitologickou (ČSO)*. Její představitelé pod vedením prof. Šťastného navštívili dne 20.června 2003 Moravskou ornitologickou stanici i Ekocentrum MOS v Přerově. Společné jednání se týkalo rozšíření vzájemné spolupráce a případného sloučení obou organizací. Poté následovala spolupráce při organizování Evropského festivalu ptactva 2003 a příprava smlouvy o spolupráci na rok 2004.

7.2. MOS se stal kolektivním členem *Unie pro řeku Moravu*. Na jednáních této organizace nás bude zastupovat Mgr. Petr Rejzek.

7.3. Zástupci MOS Jiří Šafránek a Mgr. Petr Rejzek byli přizváni do *Poradního sboru náměstka ministra MŽP RNDr. L. Mika*.

7.4. Navázali jsme i spolupráci s ornitology z nizozemského Cuijku, který je družebním městem města Přerova.

7.5. Pokračuje úspěšná spolupráce se zoologickými zahradami, kterou zajišťuje Václav Plšek.

8. Ekocentrum MOS

8.1. Již tři roky provozujeme ekologické informační a poradenské centrum pro veřejnost. V prostorách *Ekocentra MOS* rozdáváme ochranářské letáky MOS i dalších ekologických organizací. Prodáváme zde přírodovědnou literaturu, ptačí budky, krmítka, krmení pro zimní přikrmování a další ochranářské pomůcky. Tento náš počín podpořila i Rada města Přerova a zaznamenali jsme i velký ohlas médií a přerovské veřejnosti. V roce 2003 bylo v Ekocentru MOS vyřízeno 1349 dopisů a 491 telefonických dotazů. Provoz Ekocentra MOS zajišťuje Alžběta Charamzová pod vedením Jiřího Šafránka.

8.2. Ve spolupráci s *Přerovským mykologickým klubem* je v Ekocentru MOS provozována i mykologická poradna, kterou vede Jiří Polčák.

9. Exkurze MOS

- 5.4. 2003: Tovačovské rybníky (Jiří Polčák)
- 3.5. 2003: Tovačovské rybníky (Jiří Polčák)
- 10.5. 2003: Hostýnské vrchy (Jiří Polčák)
- 8.11.2003: Tovačovské rybníky (Jiří Polčák)
- 15.11.2003: Tovačovské rybníky (Ing. Adolf Goebel, Ph.D.)

V rámci Evropského festivalu ptactva 2003 se pod hlavičkou MOS uskutečnily následující exkurze:

- 4.10. 2003: Tovačovské rybníky (Ing. Adolf Goebel, Ph.D.)
- 4.10. 2003: Jistebnické rybníky (Jaroslav Zámečník)
- 4.10. 2003: Záhlinické rybníky (Pavel Šálek)
- 4.10. 2003: Mohelnice (Ondřej Černý)
- 4.10. 2003: Praha – Chodov (Michal Vinkler)
- 5.10. 2003: Praha – Hostivař (Michal Vinkler)

10. Hospodaření

Příjmy:

Na členských příspěvcích bylo vybráno (+ dary členů na činnost a ochranu ptactva)	137.241,-
Dary od firem a organizací	15.000,-
Granty	70.000,-
Příjmy z hospodářské činnosti a služeb	250.475,-
Úroky z účtů	341,30
Příjmy celkem.....	473.057,30

Výdaje:

Spotřeba materiálu a energie	28.629,-
Tisk a ostatní služby	124.713,-
Nákup zboží	171.075,-
Služby spojů (poštovné a telefon)	45.749,-
Mzdy a odvody	110.363,-
Dohody o provedení práce	—

Cestovné	1.110,-
Pojištění	4.087,-
Poplatky bance a ost. nepřímé daně	7.208,-
Náklady celkem.....	492.934,-

11. Sponzoři

Mimo příspěvků a darů členů MOS přispělo na naši činnost město Přerov některé firmy jako je *InfoWeb* - náš internetový sponzor, firma *Acer elektronik*, která se stará o naše počítače a *VHL*, která podporuje vydávání našeho časopisu. Firma *Josef Adámek Sítotisk* z Brna nás podpořila bezplatným tiskem samolepek pro potřeby naší kampaně Pozemky pro ptáky.

12. Členská základna MOS

Ke 31.12. 2003 měl náš spolek 1.272 členů.

Dalším bodem programu byla volba prezidia MOS, která se uskutečnila ve 12:30. Jiří Šafránek navrhl rozšíření prezidia o dva členy. Na jednotlivé funkce byli navrženi

Jiří Šafránek	-	prezident
RNDr. František Hanák	-	tajemník
František Cigánek	-	jednatel
Michal Vinkler	-	hospodář
Ing. Jiří Šftek	-	člen prezidia
Mgr. Petr Rejzek	-	člen prezidia
Ing. Adolf Goebel, Ph.D.	-	člen prezidia
Ing. Josef Trubač	-	člen prezidia

Návrh byl přijat výraznou většinou přítomných, nikdo nebyl proti, 3 členové se zdrželi hlasování.

Nikdo nebyl navržen za čestného člena.

Výše členského příspěvku zůstala nezměněna – 200 Kč.

V průběhu předchozí přestávky podepsal prezident MOS Jiří Šafránek *smlouvu o spolupráci s Českou společností ornitologickou v roce 2004*. Smlouva byla připra-

vována a projednávána ve výborech obou organizací již několik měsíců a předseda ČSO prof. Karel Šťastný ji parafoval již 18. 2. 2004 v Praze. Součástí smlouvy je ujednání o tom, že vzájemná spolupráce bude koncem roku 2004 vyhodnocena, a bude-li úspěšná, dojde ke sloučení obou organizací. Jako možný termín bylo navrženo datum 1. 1. 2005. (Text smlouvy je k nahlédnutí na internetových stránkách MOS: www.mos.d2.cz v sekci Aktuality).

V této souvislosti požádal prezident MOS Jiří Šafránek členskou schůzi MOS, aby se vyjádřila k případnému sloučení s ČSO. Po diskuzi došlo k hlasování a členská schůze odsouhlasila sloučení s ČSO k 1. 1. 2005 za předpokladu, že prezidium MOS vyhodnotí spolupráci s ČSO v roce 2004 jako úspěšnou. Zároveň pověřila prezidium MOS k učinění všech potřebných kroků ke sloučení obou organizací. Návrh byl přijat výraznou většinou přítomných, nikdo nebyl proti, tři členové se hlasování zdrželi.

Od 12:45 následovalo promítání videozáznamů pořízených Jiřím Polčákem a Ing. Adolfem Goebalem, Ph.D., které neslo název *Nejzajímavější ornitologické záběry roku 2003*. Po té byla vyhlášena polední přestávka vyplněná nejen občerstvením, ale především setkáním kolegů a přátel. Přítomní členové a příznivci MOS využili i možnost prohlídky prostor Moravské ornitologické stanice s několika stovkami preparátů v expozici Ptáci ČR a ještě probíhající výstavou *Fotografie ptáků střední Moravy*. 13:15 jednatel MOS pan František Cigánek odešel a vedení zápisu se ujal Jaroslav Zámečník.

Po přestávce vystoupil s příspěvkem *Konfliktní druhy ptáků ve správních řízeních - kormorán velký* Mgr. Petr Rejzek. Součástí jeho prezentace byl mimo jiné přehled rozhodnutí krajských úřadů, upozornění na nedostatečnou terénní kontrolu odstřelu a vytyčení hlavních problémů ze strany MOS, jako je rušení dalších chráněných druhů při plašení kormoránů či riziko záměny ptačích druhů při odstřelu kormorána atp. Na to navázal další přednášející – Mgr. Petr Birklen z *Českého rybářského svazu (ČRS)*. Ten nejprve ve svém příspěvku *Kormorán velký (Phalacrocorax carbo) v revírech ČRS* seznámil přítomné s činností ČRS a poté mluvil o problematice kormorána z pohledu rybářů. V závěru proběhla zajímavá diskuse, která se možná trochu překvapivě nesla v odborném a přátelském duchu. Vystoupení zástupce ČRS na schůzi MOS by mohlo znamenat otevření užší spolupráce mezi těmito dvěma nevládními organizacemi, což by bylo pro ochranu vodního ptactva nesporným přínosem.

Následovalo vystoupení Mgr. Zdeňka Vermouzka o ptačí kriminalitě a programu *Volná křídla*. Autor prezentoval jednak cíle a výsledky tohoto programu ČSO, jednak přehled nejběžnějších způsobů ptačí kriminality (přímé pronásledování a problémy spojené s chovatelstvím – vybírání hnízd, pašování ptáků apod.). Nakonec vyzval členy MOS k zapojení do monitoringu zločinů páchaných na ptácích, a to pomocí tzv. návratek nebo přes webové stránky ČSO.

S dalším zajímavým příspěvkem – *Jak jsme vzdělávali mládež* – vystoupil RNDr. Josef Chytil, který prezentoval postřehy ze vzdělávacích táborů pro mladé ornitology, které on a jeho žena již několik let organizují. Součástí byly také fotografie dokumentující zajímavou, poučnou a zábavnou atmosféru na těchto akcích.

Exkurzi do současného parazitologického výzkumu provedl Ondřej Černý se svou přednáškou o ptačím helmintu *Trichobilharzia regentii*. Posлуhači nahlédli jednak do jeho anatomie a životního cyklu, jednak měli možnost seznámit se s projevem napadení člověka tímto parazitem.

Se svými nejzajímavějšími záběry z cesty za ptáky do Dánska a severního Německa nás, za pomoci videa, seznámil Michal Vinkler.

O své zkušenosti s vytvářením umělých hnízdišť pro rybáky obecné se s účastníky Výroční členské schůze MOS podělil pan Jaroslav Bobčík z Hodonína.

Zlatým hřebem na závěr byla pro všechny přítomné, kteří vydrželi až do pozdních odpoledních hodin, prezentace Radka Lučana o jeho cestě do tropické Venezuely, ze které přivezl velké množství nádherných fotografií exoticky zbarvených ptáků a fantasticky vyhlížejících netopýrů. Měli jsme možnost seznámit se s životem v tropickém pralese, na vrcholcích stolových hor, vysoko v Andách i na pobřeží moře uprostřed mangrovových porostů.

Po několika dotazech k poslední přednášce ukončili v 18.00 hodin Michal Vinkler a Jiří Šafránek setkání příznivců a členů MOS, a to s poděkováním všem členům MOS, kteří se schůze účastnili a zvláště pak těm, kteří za poslední rok aktivně přispěli k činnosti MOS.

Zapsal: František Cigánek, Jiří Šafránek a Jaroslav Zámečník

Sestavil a upravil: Michal Vinkler

*Dále doplnili: Ing. Adolf Goebel Ph.D., RNDr. František Hanák,
Mgr. Petr Rejzek a Mgr. Zdeněk Vermouzek*

Definitivní podoba zápisu byla schválena prezidiem MOS dne 19.3.2004

MOS v Unii pro řeku Moravu

Na Moravě působí několik organizací, které se za účelem lepšího prosazování svých cílů sdružily v *Unii pro řeku Moravu* (založena r. 1993). Unie pozvala do svých řad nejen ochránce přírody, ale i vodohospodáře, rybáře, vodáky a vůbec všechny, kdo u Moravy bydlí, hospodaří a mají tuto řeku rádi.

Unie pro řeku Moravu usiluje především o zpřírodnění vodních toků a o podporu všech životních forem ve vodě i na březích (např. zprůchodněním říční sítě pro ryby). Podporuje snahy o čistotu vodních toků a iniciuje ekologicky orientovaná preventivní opatření k ochraně před ničivými účinky povodní. Svoji publikační činností, konkrétními projekty a aktivní účastí při diskusích o protipovodňové ochraně získala prestiž u odborníků i veřejnosti. Její zástupci se účastní správních řízení souvisejících s vodním hospodářstvím, ochranou přírody a životního prostředí s cílem chránit řeky, jejich mokřady, lužní lesy a zásoby podzemních vod.

Unie je také zakládajícím členem mezinárodní organizace *Dunajské environmentální fórum* (r. 1999) s posláním chránit Dunaj a přítoky tohoto evropského veletoku.

Mezi členy unie patří kromě jednotlivců tyto organizace: Agentura pro rozvoj turistiky na Baťově kanálu, Ekologické sdružení Zahrada Moravy, Český a Slovenský dopravní klub, Děti Země Hodonín, Hnutí Duha, Poradní sbor Pálava, Přátelé Jeseníků – Sojka, Pro-Bio s.r.o., Daphne - Inštitút aplikovanej ekológie, Sagittaria - Sdružení pro ochranu přírody střední Moravy, STUŽ regionální pobočka Bílé Karpaty, III. ZO ČSOP v Brně, ZO ČSOP Astacus, ZO ČSOP Bodlák, ZO ČSOP Břec-lav, ZO ČSOP Velké Meziříčí, ZO ČSOP Veronica a od 11. 12. 2003 také Moravský ornitologický spolek (MOS) se sídlem v Přerově.

Ornitologicky a ochránářsky nejzajímavější lokality v povodí řeky Moravy, které jsou hojně navštěvovány našimi členy, jsou tyto: Šumvaldský rybník, Tovačovské rybníky, dolní tok řeky Bečvy, Záhlinické rybníky, vodní nádrže Nové Mlýny, dolní tok Dyje, Lednické, Mutěnické a Hodonínské rybníky, ale i mnohé další. Protože jde o lokality současně využívané k chovu ryb a v případě Bečvy a Dyje také správou povodí, je při ochraně stanovišť vodních ptáků důležitá komunikace a spolupráce mezi ornitology, rybáři a vodohospodáři. Samozřejmě si uvědomujeme, že vodní ekosystémy plní více funkcí a o žádné nelze jednoznačně říci, že je mnohem důležitější než ty ostatní. To jistě ne, přesto docházelo a dochází ke střetům mezi ochránci přírody a

uživatelé vodních toků i nádrží. Tento stav je však trvale neudržitelný. Měli bychom tedy spojit své síly - byť jen proto, abychom společným úsilím snáze dosáhli na dotace Evropské unie. Například kvalitní ochrana vodních ptáků není možná, pokud rybáři nedostanou finanční kompenzaci za snížené výnosy ryb. Dotace rybářství je z toho důvodu i našim zájmem, zájmem ornitologů a ochránců přírody. Tohle je však jen jedna z řady výzev, které nás v unii (v té evropské i pro řeku Moravu) čekají.

Přejme Moravskému ornitologickému spolku, ať je v Unii pro řeku Moravu silným a důstojným partnerem. V naší organizaci je dost cílevědomých lidí, kteří jsou zárukou, že nezůstane jen u pouhého přání.

Mgr. Petr Rejzek

Kontakt na unii: UNIE PRO ŘEKU MORAVU, občanské sdružení, Panská 9, 602 00 BRNO, tel.: 542 422 755, fax: 542 422 752, e-mail: unie.rekamorava@ecn.cz, www.sweb.cz/uprm.

ODBORNÉ ČLÁNKY

Hnízdní ornitocenózy zámeckého parku v Jeseníku nad Odrou

Zámek v Jeseníku nad Odrou (okres Nový Jičín) stojí na místě bývalé tvrze, která byla přestavěná v roce 1728 na pozdně barokní zámek. Okolní zámecký park je řešen volně a roste v něm několik cenných dřevin. Jeho rozloha je 1,382 ha, nadmořská výška 264 m a sklon 3-5%. V parku rostou 2 taxony jehličnanů a 27 taxonů listnáčů. Z jehličnanů vyniká borovice vejmutovka (*Pinus strobus*). Mezi nejvýznamnější listnáče náleží mohutný platan javorolistý a jeho pestrolistý kultivar (*Platanus x acerifolia*, *P. x acerifolia* 'Suttneri'). Za zmínku stojí ještě vzrostlé jírovce (*Aesculus hippocastanum*). Pokryvnost v %: byliny – 56, keře – 21, stromy: 52. Stromy dosahují věku 80 až 180 roků. Faunistický sčítací čtverec: 6373, zeměpisné souřadnice: 43°36' N, 17°54' E, územní celek: Moravská brána. K zámeckému parku přiléhá rybník, obecní zástavba, pole a les. Další údaje o zámeckém parku uvádějí Kříž (1971) a Hiecke (1985).

Při výzkumu byla použita standartní metodika liniového transektu (Janda & Řepa 1986). Ostatní aplikace metod je shodná s metodikou použitou v pracích Hanáka (1996, 2002).

V zámeckém parku v Jeseníku nad Odrou bylo zjištěno v hnízdním období let 2001 až 2003 celkem 43 druhů ptáků při abundanci 151 ex. a průměrné denzité 1092,61 ex./10 ha. V parku nebyl zjištěn žádný eudominantní druh, 3 druhy byly dominantní (kos černý, vrabec domácí, pěnkava obecná), 18 druhů bylo subdomi-

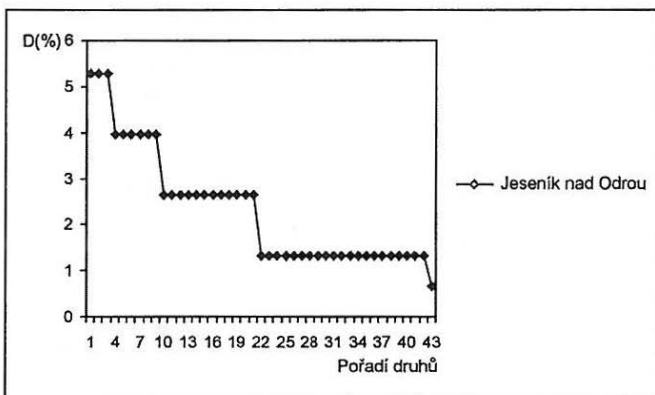
nantních, 21 recedentních a 1 subrecedentní. Křivka distribuce dominance má mírně strmý průběh a svědčí o méně vyspělem společenstvu a drobné lomy potvrzují relativně vyšší početnost synantropních druhů. Ornitologická hodnota (OV=39,73) je úměrná rozloze a topickým podmínkám parku a vypovídá o tom, že se jedná o území ornitologicky poměrně cenné.

Literatura

- Hanák F., 1996: Hnízdní ornitocenózy zámeckého parku v Budišově u Třebíče. Zprávy MOS, 54: 6-21.
 Hanák F., 2002: Hnízdní ornitocenóza zámeckého parku v Budišově u Třebíče v roce 2001. Zprávy MOS, 60: 203-212.
 Hieke, K., 1985: Moravské zámecké parky a jejich dřeviny. SZN, Praha.
 Janda J., Řepa P., 1986: Metody kvantitativního výzkumu v ornitologii. OVM JAK a KSSPPOP v SZN, Praha.
 Kříž Z., 1978: Významné parky Severomoravského kraje. Profil, Ostrava.

RNDr. František Hanák

Obr. 1. Distribuce dominance hnízdních ornitocenóz zámeckého parku v Jeseníku nad Odrou v letech 2001 až 2003 (D – dominance).

Pozemky pro Ptáky

Již se s Vaší pomocí podařilo nashromáždit **11 910 Kč.**

Děkujeme!

Více informací naleznete na internetových stránkách MOS
www.iweb.cz/mos pod logem kampaně.

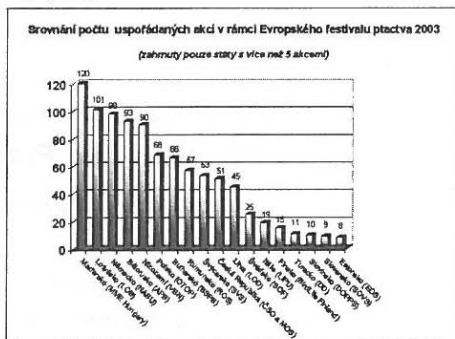
Vyhodnocení Evropského festivalu ptactva 2003

Tímto článkem bychom chtěli pro čtenáře časopisu Ptáci kolem nás shrnout výsledky letošního ročníku *Evropského festivalu ptactva (European Birdwatch 2003)*, který se uskutečnil o víkendy 4. a 5. října 2003. Tato akce je již tradičně pořádána *BirdLife International*. V České republice na organizování tohoto, v pořadí již desátého, ročníku Festivalu ptactva spolupracovali Česká společnost ornitologická (ČSO) a Moravský ornitologický spolek (MOS).

Ve 30 zemích Evropy bylo uspořádáno celkem 870 různých akcí, na kterých se sešlo přes 20 000 ornitologů, birdwatcherů a milovníků ptactva. Dohromady bylo pozorováno více než 1,5 milionu ptáků nejrůznějších druhů. Mezi ty nejzajímavější patřil jistě ve Švédsku zjištěný jespák klínocasy

(*Calidris acuminata*), který hnízdí na Sibíři a zimuje v Austrálii, globálně ohrožená husa malá (*Anser erythropus*), zaznamenaná v Německu a orel královský (*Aquila heliaca*), pozorovaný v Maďarsku. Třemi nejběžnějšími druhy letošního Festivalu ptactva byly: kachna divoká (*Anas platyrhynchos*), pěnkava obecná (*Fringilla coelebs*) a špaček obecný (*Sturnus vulgaris*). Výsledky ze 24 z 30 zúčastněných zemí shromáždil koordinátor akce a lucemburský partner BirdLife International - *Letzebuenger natur-A Vulleschutz-Liga (LNVL)*. Podle nich zaujímá jasné prvenství co do počtu zorganizovaných akcí a pozorovaných ptáků Maďarsko (na 120 akcích bylo zjištěno 258 584 ex. ptáků). Největší účast však zaznamenali na Slovensku, kde na letošní Evropský festival ptactva přišlo 3 191 osob. Geograficky byl tento ornitologický svátek slaven od Portugalska na západě až po Ázerbajdžán na východě. Bohužel byl v evropském měřítku vzhledem ke špatnému počasí na většině míst tento ročník co do počtu účastníků mnohem slabší než poslední předcházející Evropský festi-

val ptactva v roce 2001. Zato však se letos Festival ptactva konal na více místech a bylo pozorováno více ptačích jedinců.

Jak nám ukazují výsledky zpracované ČSO, byl letošní Evropský festival ptactva v České republice jedním z nejúspěšnějších vůbec za dobu jeho konání. Nejruznější akce se u nás konaly na 50 místech a zúčastnilo se jich dohromady 1461

lidí, z čehož 591 bylo dětí. Celkem bylo pozorováno 112 302 jedinců 120 různých druhů. Nejpočetnější byla pěnkava obecná (66 251 ex.), za níž následovali špaček obecný (20 877 ex.), kachna divoká (9 402 ex.), lyska černá (1 190 ex.) a racek chechtavý (1 171 ex.). Nejvíce druhů

(62) bylo letos zjištěno na Žehuňském rybníce a nejvíce ptačích jedinců pozorovali na Kořenově (64 826). Nejvíce milovníků ptactva se sešlo v Karviné – rovných 236 osob.

Na závěr je mou milou povinností poděkovat všem organizátorům akcí v rámci Evropského festivalu ptactva 2003 za to, že díky jejich iniciativě byl u nás letošní ročník této akce tak vydařený. Příští podobnou událost v našem kalendáři je Vítání ptačího zpěvu na jaře 2004. Doufám, že i tato akce bude úspěšná, zapojí se do ní co nejvíce organizátorů a že účast na ní bude nejméně tak početná jako na letošním Evropském festivalu ptactva.

Michal Vinkler

Neobvyklé hnízdění rehka domácího (*Phoenicurus ochruros*)

Na jaře roku 2003 zahnízdil pár rehků domácích (*Phoenicurus ochruros*) v Nymburce na poměrně neobvyklém místě. Hnízdo bylo umístěno na výstupku stěny ve sklepní uhelně rodinného domu na okraji města. Dospělí ptáci museli do sklepa při stavbě hnízda i krmení mláďat létat pootevřeným oknem kotelny a proletět dále do vedlejší uhelny. V červnu jsem v hnízdě pozoroval pět malých mláďat, která údajně rodiče na počátku července vyvedli. V okolí zmíněného domu rehkové hnízdí každoročně, byť na obvyklejších místech.

Jiří Řehounek

Seznamte se s Českou společností ornitologickou – 2. část

Znáte BirdLife International?

Česká společnost ornitologická je od roku 1994 členem (přesněji řečeno partnerem) celosvětové organizace na ochranu ptáků BirdLife International a tuto organizaci zastupuje na území České republiky.

Together for birds and people

Obr.1. Logo BirdLife International

přítom sdružuje přes dva miliony členů a každou zemi zastupuje jediná nevládní organizace tzv. partner.

Cílem BirdLife International je především zabránit vyhubení jakéhokoliv ptáčího druhu na Zemi, snížit počet ohrožených druhů ptáků a chránit území a stanoviště, která mají zásadní význam pro ptáky, a tím přispět k udržení celosvětové biologické rozmanitosti a udržitelnému využívání přírodních zdrojů. Velice výstižně BirdLife International charakterizuje motto jeho programu na období 2000–2004. „Společně pro ptáky a pro lidi“ (*Together for birds and people*).

Ptáci patří k nejoblíbenějším živočichům. Jsou citlivými indikátory změn v životním prostředí, plní mnohé klíčové ekologické funkce a významně přispívají k našemu poznání přírodních procesů. Inspirují umělce, místy mají důležitý význam i v náboženství. V neposlední řadě jsou i důležitým ekonomickým zdrojem. Zájem o pozorování ptáků, tzv. „birdwatching“, vzrůstá nebyvalou měrou, takže lze bez nadsázky již hovořit o „birdwatching industry“. Např. „přehlídka“ tučňáků na Filipově ostrově je třetím nejčastějším cílem turistů v Austrálii. V roce 1995 bylo na této turistické atrakci závislých 1000 pracovních míst a na půl milionu turistů zde utratilo 63 milionů USD.

To vše z ptáků činí ideální skupinu živočichů pro propagaci ochrany přírody i pro mezinárodní spolupráci. Proto také vzrůstá jak počet partnerů BirdLife International, tak velice rychle počet jejich členů. Např. švýcarský Vogelschutz má 60 000 členů, nizozemský Vogelbescherming 110 000 členů a britská Královská společnost na ochranu ptáků (RSPB) dokonce již překročila hranici jednoho milionu členů.

Výzkumný program BirdLife International se zaměřuje na určení a dlouhodobé sledování (monitoring) celosvětově nejohroženějších druhů a klíčových míst pro ochranu ptactva. Ochranařskými prioritami jsou záchranné plány pro celosvětově ohrožené ptáčí druhy, ochrana významných ptáčích území a ochrana klíčových stanovišť.

O jak náročné úkoly jde, dokazují následující čísla: od roku 1800 vyhubeno nebo bylo vyhubeno nejméně 74 ptáčích druhů a během příštích 100 let je ohroženo vyhubením 1200 druhů ptáků, tj. více než 10 % druhů žijících na Zemi.

Pro ochranu ptáků mají mimořádný význam tzv. endemická ptáčí území, tj. území, v kterých žijí nejméně dva druhy s areálem rozšíření menším než 50 000 km². Takových druhů je 2500 a bylo pro ně identifikováno přes dvě stě území. Jinou důležitou kategorií vyhlášenou organizací BirdLife International jsou významná ptáčí území (*Important Bird Areas*) – klíčová území pro ohrožené ptáčí druhy a velká shromaždiště ptáků při tahu a zimování. Na celém světě jich bylo zatím vyhlášeno 20 000, v České Republice 39.

V oblasti zákonodárství a politiky se v průběhu let BirdLife International stal uznávaným partnerem vládních i nevládních organizací. Zaměřuje se na prosazování opatření na ochranu ptáčích druhů, území i stanovišť do mezinárodních i národních právních norem, na ovlivňování strategií využívání krajiny, regionálního rozvoje a dopravní politiky a na naplňování mezinárodního práva a úmluv.

Velice pestrá je i výchovná činnost. Stále rychleji stoupá počet organizací, které mají ve vlastnictví či pronájmu rezervace, využívané k rozsáhlé výchovné a popularizační činnosti. Velké oblibě se těší podzimní festivaly ptactva – ty se na celém světě konají v téměř stovce zemí za účasti až 180 tisíc zájemců.

Velká pozornost je věnována rozvoji sítě BirdLife International a jednotlivých partnerů. V zemích, kde dosud není partner, ani kandidát na partnerství, jsou vyhledávány potenciální partneři či podporován vznik a rozvoj nových organizací. Pořádají se četné konference, pracovní semináře a školení podporující výměnu zkušeností. “Bohatší” organizace pomáhají “chudším” organizacím při jejich cestě ke stabilitě, samostatnosti a zvýšení efektivity ochrany ptactva. Ve vzájemné spolupráci a demokratickém principu uspořádání BirdLife tkví jeden z klíčů dosavadních úspěchů této mohutné organizace. Stále však je co vylepšovat – zejména na poli komunikace s veřejností, a především je potřeba stále většího úsilí, aby naše činnost, tedy ochrana ptactva a snaha o zachování světové druhové rozmanitosti, dosahovala co nejlepších výsledků.

*Lucie Stejskalová, tajemnice ČSO
(s použitím materiálů Birdlife International)*

Jak jsem pomáhal jiříčkám obecným (*Delichon urbica*) při hnízdění

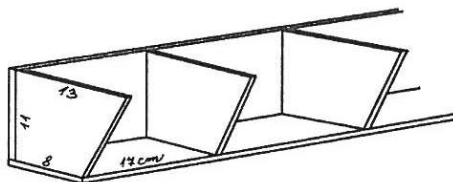
Bylo 13. srpna 2003, když rychle postupující větrná smršť vehnala do údolí osady Valšův Důl 8 – 10 tisíc zmateně a nízko poletujících, vydešených a křičících jiříček obecných (*Delichon urbica*) a vlaštovek obecných (*Hirundo rustica*). V následujících deseti minutách se ničivý živel přehnal nad údolím. Ptáci začali odlétat a já jsem vzpomenu na jiříčky, kterým jsem před několika roky pomáhal při hnízdění.

Osada Valšův Důl leží v předhůří Jeseníků v hlubokém lesnatém údolí, které ústí do Hornomoravského úvalu u Dlouhé Loučky. Když jsem se v ní v roce 1982 nastěhoval i s rodinou do domku na okraji lesa, nenašel jsem zde žádné staré hnízdo jiříčky obecné či náznak, že by se zde někdy tento druh pokoušel zahrázdit. Na jaře následujícího roku (1983) mě zaujaly jiříčky sbírající bláto na cestě vedoucí vedle domku do lesní školky. Brzy však i poslední louže s blátem počala vysychat a tak jsem se rozhodl, že ji budu uměle udržovat. Donesl jsem do ní několik lopat jílové hlíny a každý den doplnil louži vodou. Asi po třech dnech to byl jediný zdroj stavebního materiálu pro jiříčky a vlaštovky v širokém okolí. U louže o průměru ne větším jak 1 m bylo v té době možno téměř nepřetržitě pozorovat až 20 jiříček, jak si čile plní zobáčky blátem. Některé jiříčky s blátem odlétaly do vedlejší osady Křivá, přičemž musely překonat 160 m vysoký svah a vzdálenost 1 km. K mému potěšení začaly jiříčky 6. června se stavbou hnízd i pod přečnivající střechou verandy našeho domku a 9. července zde samičky zahřívaly snůšky ve 3 hnízdech. Později, s rostoucími mláďaty, se hnízda počala od dřevěné stěny a trámů pozvolna odlepovat. Aby nedošlo k jejich pádu, připevnil jsem pod hnízda dřevěné podložky a každé hnízdo jsem zajistil vázacím drátem. Po zdárném vyvedení mláďat prvního hnízdění jsem horní ¼ hnízdo odstranil. Jiříčky všechny tři hnízda brzy opravily, přičemž vázací dráty oblepené novým blátem se staly pevnou kostrou hnízd a tak i druhé hnízdění v této sezóně dopadlo dobře.

V březnu 1984 jsem mezi trámy verandy zabudoval navíc podložku typu HAENEL (Henze & Zimmermann 1969) pro 5 hnízd jiříček. Dne 24. 4. se jiříčky vrátily ze zimoviště a v průběhu května obsadily 2 stará hnízda, postavily dvě nová hnízda na podložce HAENEL a další 2 nová hnízda v okenních výklencích podkroví. Hnízdění v 5 – 6 hnízdech pobíhalo potom každoročně až do roku 1990. Od roku 1991 se na našem domku začal počet hnízd obsazených jiříčkami snižovat a v roce 1997 zde proběhlo poslední hnízdění 2 párů. Při druhém hnízdění v této sezóně všechna mláďata v hnízdech uhynula. Důvodem byl nejspíš nedostatek potravy v chladném a deštivém počasí v prvních dnech po vylihnutí mláďat.

V letech 1998 – 2003 se jiříčky pod naši střechu již nevrátily a nám zůstaly jen vzpomínky na jejich milé štěbetání a hašteření. Hnízda po nich, i když některá čás-

tečné rozpadlá, nezejí prázdnotou, ale bývají využívána k hnízdění lejskem šedým (*Muscicapa striata*), rehkem zahradním (*Phoenicurus phoenicurus*), rehkem domácím (*Phoenicurus ochruros*), vrabcem domácím (*Passer domesticus*) a červenkou obecnou (*Erithacus rubecula*).

Obr. 1. Hnízdní podložka pro jiříčky. Instalujeme ji tak, že její horní strana je v kontaktu se stropem či spodní stranou střechy.

Literatura

Henze O., Zimmermann G., 1969: Opeření přátel. SZN Praha

Miroslav Král

Další pozorování volavky bílé (*Egretta alba*) v okolí Rožnovské Bečvy

Na většině území okresu Vsetín patří volavka bílá k poměrně vzácným druhům. Nejčastěji bývá pozorována na tahu na Choryňských rybnících, kde je její výskyt hlášen téměř každoročně, směrem na východ je mnohem vzácnější, ale v poslední době byla několikrát zastížena na Hamerských rybnících u obce Zubří (většinou po 1 ex.).

Dne 12.4.2001, po 14. hodině jsem se vypravil na pravidelnou pochůzku směrem k řece Bečvě. Cestou mou pozornost upoutala trojice čistě bílých, větších, štíhlých ptáků, kteří právě vzlétli ze starého hnojiště ležícího na levém břehu řeky v katastru obce Střítež nad Bečvou. Přestože jsem je v těchto místech ještě nikdy neviděl, nepochyboval jsem o tom, že se jedná o volavky bílé. Abych se přesvědčil, že se nejedná o volavky stříbřité, pro jistotu jsem počkal, až ptáci přistanou. Brzy všechny tři slétly k břehu řeky. Opatrně jsem se přiblížil a prohlížel si je dalekohledem 24 x 50. Byly to skutečně 3 dospělé volavky bílé. Po chvíli volavky odlétly východním směrem a později jsem je spatřil sedět v korunách stromů stojících u Hamerských rybníků. Zde byly údajně pozorovány z jedoucího vlaku ještě minimálně o pár dnů dříve nebo později, ale bohužel jsem neměl čas zjistit, kdy přesně lokalitu opustily.

Přírodu v obci Střítež nad Bečvou sleduji už několik let, ale na své první setkání s touto půvabnou volavkou v těchto místech určitě ještě dlouho nezapomenu.

Jaroslav Koleček

Jak postupovat při pozorování v terénu

Prohlíží-li si běžný návštěvník někde v muzejní sbírce například bahňáky, budou mu některé druhy připadat jeden jako druhý, protože prostě nebude schopen vidět žádné rozdíly. Pokud mu někdo vysvětlí, na co se zaměřit, začne určité rozdíly vnímat. Upozornění na typické rozlišovací znaky pro podobné druhy jsou i v dobrých ornitologických příručkách. Znaky na kresbách bývají pro snazší orientaci do jisté míry i zvýrazněny. Jenže to, co nám připadá na obrázcích zcela jasně, v terénu mnohdy prostě neuvidíme.

Ptáci si většinou udržují od pozorovatele značný odstup, nebývají k nám natočeni tak, jak bychom potřebovali a o správném osvětlení ze správné strany si mnohdy můžeme nechat jen zdát. Pokud nám terén umožní dostat se blíže, často je naše snaha odměněna bleskurychlým odletem. I když to možná pro někoho bude znít překvapivě, může to často být opravdová odměna, protože se pták identifikuje typickým hlasovým varováním nebo páskou v křídle, tím, jak vypadá jeho kostřec nebo let. Jenže s tím si obvykle poradí zkušený ornitolog a ne začátečník. Co má tedy dělat začátečník?

Žádná univerzální rada neexistuje a každého začátečníka jistě potěší, že v některých situacích se jednoznačná identifikace druhu v terénu nepodaří ani tomu nejlepšímu ornitologovi. Existují však praxí ověřené zásady, které je dobré mít na paměti.

Jedno staré německé přísloví říká, že mladí lékaři potřebují velké hřbitovy a zkušenost ornitologů zase to, že začátečníci se běžně setkávají s vzácnými druhy. Prostě žádný učený ještě z nebe nespádl. Pokud tedy vidíme něco vzácného, měli bychom začít přemýšlet, jak moc pravděpodobné je, že se pták v daných místech, daném biotopu a v dané roční době objeví. Neměli bychom podlehnout euforii, protože v takovém případě neregistrujeme to, co bychom registrovat měli. Měli bychom si vybavit, jaké podobné a běžnější druhy známe a snažit se pozorováním ověřit, zda se nejedná o některý z nich. Pokud s sebou máme nějakou literaturu, vyplatí se znovu podívat na typické znaky jednotlivých druhů. Zde je na místě zdůraznit, že běžné příručky pro laickou veřejnost mají jen omezenou informační hodnotu. V každém případě bychom si měli zapamatovat, respektive poznamenat, co nejvíce detailů a pokud jsme vybavení kamerou nebo fotoaparátem, měli bychom se pokusit o zdokumentování. Užitečná je třeba i neumělá skica tvaru těla.

Jedním z důležitých znaků, na který bychom se měli zaměřit, je velikost pozorovaného jedince. I když na první pohled není nic jednoduššího, v praxi se setkáváme

s celou řadou komplikací. Ideální je, pokud se objekt pohybuje ve společnosti běžně známých druhů. Porovnání velikosti pak bývá jednoduché. Jinak bychom si měli uvědomit, že pokud se díváme na jakýkoli objekt proti světlu, jeví se nám tmavější a menší, než ve skutečnosti je. Oko (i kamera) „se nastaví“ na nejintenzivnější světlo a ostatní předměty jsou nutně vnímány tmavější než v případě, že jsou osvětleny ve směru od nás. Protisvětlo navíc přesvětlením zruší ohraničení ptáčího těla, což má za důsledek to, že je vnímáno menší než při osvětlení z našeho směru. Pokud máme dalekohled s pevnou ohniskovou vzdáleností (bez zoomu) a pohybujeme se po známých místech, kde pozorujeme pravidelně, máme i lepší představu o možné velikosti. Je však třeba mít na paměti, že při větších zvětšeních dalekohledu, která zmenšují výřez v zorném poli, se vzdálenější ptáci často jeví větší než ti, kteří jsou nám o něco blíže. Tato iluze je dána způsobem našeho vnímání. Svou roli hraje také kontrast ptáčího těla vůči pozadí. Lépe odlišitelní ptáci se jeví větší, hůře odlišitelní ptáci menší.

Mnohem méně úskalí přináší relativní porovnání tělesných znaků, např. zda je zobák delší než šířka hlavy, zda je tenký a jaký má tvar, jaký je tvar těla, délka nohou a ocasu v porovnání s délkou těla apod. Podstatné je, abychom si podobné otázky kladli při pozorování, protože později je správně nezodpovíme, i když můžeme být vnitřně přesvědčeni o opaku.

Další řada úvah by se měla týkat převládajícího zbarvení horní a dolní části těla, světlejších nebo tmavějších skvrn nebo přechodů a jejich umístění, barvy nohou, zobáku, očí, kresby kolem očí, pásek v křídlech, lemování křídel, ocasu atd. I zde bychom měli mít na paměti, že barvy závisí na osvětlení. Na slunci vypadá vždy horní část těla světlejší (skvrny a jemné kresby tak ani nezaregistrujeme) a spodní část díky stínu tmavější než ve skutečnosti. Jasně počasí bez přímého slunečního svitu snižuje kontrast a zviditelňuje jemné přechody. Ve špatném osvětlení budeme mít potíže jak s rozlišením barev, tak i kresby. Pokud jsme schopni si zapamatovat hlas, popř. se nám ho podaří zachytit videokamerou při filmování, je to jistě užitečná informace pro pozdější konzultaci.

Chodíte-li pravidelněji na některé vyhlášené lokality, určitě se tam občas setkáte se zkušenějšími kolegy. Jistě vám rádi poradí a u řady druhů i v praxi vysvětlí, jak je nejlépe poznáte. Od nich se jistě dovíte hodně užitečného a snadno se přesvědčíte, že praktické zkušenosti nic nenahradí. Ideální příležitostí jsou i společné exkurze pořádané při různých příležitostech Moravským ornitologickým spolkem nebo Českou společností ornitologickou.

Jste v terénu sami a pozorujete něco, o čem si myslíte, že se jedná o raritu? Zaznamenejte si co nejvíce přesných údajů a informujte neprodleně některého ze zkušenějších kolegů nebo přímo Moravský ornitologický spolek. Naši členové a spolupracovníci často bydlí nedaleko od lokality, kde jste něco zajímavého viděli.

Můžeme je operativně upozornit, aby se s vámi spojili. Mnoho zatoulaných druhů se na lokalitě nějakou dobu zdrží a tak je šance na ověření výskytu. Zvláště u neběžných výskytů je ověření více odborníky nesmírně důležité, protože zvyšuje věrohodnost. Navíc je naděje na získání nezvratných důkazů (video, fotografie).

Nebojme se vzácných druhů, jen si uvědomme, že k jejich prokázání potřebujeme pádné důkazy a většinou i pomoc zkušenějších. Všichni se stále něčemu učíme a byli jsme začátečníky. Každý druh jsme jednou viděli poprvé a další na nás určitě ještě čekají. A to je na pozorování ptáků krásné a přitažlivé.

Ing. Adolf Goebel, Ph.D.

ZE ZAHRANIČNÍCH PERIODIK

Excerpce (12)

Ornis Fennica

Vol. 79, No.1 – 2002

Důležitost hranice ,zemědělská krajina – les‘ pro zahnízdění vrány obecné šedé, jak byla zjištěna pomocí radiotelemetrie

(The importance of the farmland-forest edge for area use of breeding Hooded Crows as revealed by radio telemetry) – Christian A. Smedshaug, Svein E. Lund, Audun Brekke, Geir A. Sonerud a Trond Rafoss ; str. 1

Ve třech letech od dubna do června bylo radiotelemetricky sledováno 26 vran obecných šedých (*Corvus corone cornix*) ve fragmentované zemědělsko-lesní krajině v jihovýchodním Norsku. 95% teritorií mělo běžnou velikost 0,15 km². Proporční zastoupení krajinných prvků v teritoriích bylo srovnáno s jejich zastoupením v krajině; EDGE (=okraj; les do vzdálenosti 30ti m od otevřené krajiny) a FIELD (= pole; především pastviny a zahrady) byly na prvním místě, za nimi pak následovali CROP (= úroda; každoročně oraná zemědělská krajina), OLD (=starý; les vzdálenější více než 30 m od otevřené krajiny) a YOUNG (=mladý; mýtiny a mladý, vysazený les). Stejně pořadí bylo zjištěno, když byly srovnány biotopy využívané vranami s biotopy dostupnými v jejich teritoriích. Vrány věnovaly více času posedávání, nejvíce v EDGE, než vyhledávání potravy, nejvíce ve FIELD a CROP. Využívání EDGE rostlo se vzrůstající dostupností EDGE v teritoriu, ale vrány využívaly EDGE více, než se dalo očekávat jen podle dostupnosti, pokud bylo poměrné zastoupení EDGE v teritoriu menší než 0,40. Tyto výsledky ukazují, že nárůst poměru lokalit přilehlých k hranici ,zemědělská krajina – les‘ může zvýšit populační hustotu hnízdících vran obecných šedých, a tak zvýšit i predační riziko na hnízdech ptáků v okrajových lokalitách.

Kameňáček pestrý *Arenaria interpres* odchovávající snůšku vodouše rudonohého *Tringa totanus*

(*Turnstones Arenaria interpres brooding Redshank Tringa totanus clutch*) – Mia T.H.Rönkä, Kalle T. Rainio a Rami G. Lindroos ; str. 45

Během sčítání ptáků v létě 2001 na Kustavi (ostrov v Baltském moři při jihovýchodním pobřeží Finska) našli autoři tohoto článku na ostrově Juhanöori nezvyklé hnízdo bahňáků. Kolem hnízda, ve kterém seděla tři čerstvě vylíhlá mláďata, poplašeně poletoval pár kameňáčků pestrých. Čtvrté mládě se právě líhlo a dále tam leželo ještě jedno vejce bez jakýchkoliv známek líhnutí. Ona čtyři mláďata byli vodouši rudonozí, zatímco vejce patřilo kameňáčku pestrému. Oba rodiče se poplašeně pohybovali ve vzdálenosti 2-3 metrů od autorů, ale nikde nebyli žádní vodouši rudonozí jevící známky neklidu. Jakmile se autoři vzdálili asi 10m od hnízda, vrátila se samice kameňáčka spěšně na hnízdo a pokračovala v zahřívání mláďat. Dále v tomto článku jsou diskutovány možné příčiny tohoto jevu. Autoři navrhují tři vysvětlení, a to 1) že kameňáčci zahnízdili v těsné blízkosti vodoušů a v určitém momentu začali klást vejce do jejich hnízda 2) že ztratili své vlastní hnízdo a převzali snůšku vodouše, do které nakladli další vejce a nebo 3) že původně chtěli kameňáčci hnízdo vodouše předovat, ale nakonec u nich převládl inkubační reflex.

Vol. 79, No.2 – 2002

Poměr pohlaví ve snůšce krahujce obecného (*Accipiter nisus*): význam věku samce

(*Sex ratios of Sparrowhawk (Accipiter nisus) broods: the importance of age in males*) – Markus Risch a Martin W. G. Brinkhof ; str. 49

Evoluční teorie předpovídá, že variabilita v kvalitě rodičů u sexuálně dimorfických druhů může vést k nerovnoměrně rozloženému poměru pohlaví ve snůšce, a to díky rozdílům v nárocích a výhodách odchovávání samčího nebo samičího potomstva. Autoři tohoto příspěvku analyzovali sekundární poměry pohlaví u mláďat krahujce obecného, což je druh dravce, který vykazuje extrémní pohlavní dimorfismus, přičemž samice jsou takřka dvakrát tak velké než samci. Poměry pohlaví mláďat byly analyzovány ve vztahu k datu kladení vajec, velikosti snůšky a stáří rodičovských ptáků, což byl indikátor kvality rodiče. Věk samic neovlivňoval velikost snůšky ani poměr pohlaví mláďat, ale samice ve druhém roce života začínaly klást vejce později než starší samice. Snůška jednoletých samců se líhla později a vzešlo z ní méně mláďat než ze snůšky starších samců. Poměr pohlaví mláďat byl vyrovnaný u starších samců, ale u jednoletých samců převažovali mezi mláďaty samci. Variabilita mezi jednotlivými roky v sezónních trendech v poměru pohlaví souvisela s variabilitou v místním věkovém rozložení hnízdicích samců. Zjištění, že samice jednoletých samců produkují

relativně pozdní a malé snůšky s menší variabilitou pohlaví, může indikovat relativně malou kvalitu rodiče, protože samci u tohoto druhu shánějí většinu potravy pro samici a mláďata během reprodukční periody. Proto autoři doporučují, aby budoucí teoretické modely sezónních trendů v poměrech pohlaví u sexuálně dimorfických druhů braly v úvahu i variabilitu kvality rodičů a dobu hnízdění.

Vysoká denzita ptačích druhů a škůdců v urbánním prostředí a role početnosti predátorů

(High density of bird and pest species in urban habitats and the role of predator abundance) – Alberto Sorace ; str. 60

Nízká abundance predátorů je považována za důležitý faktor ovlivňující počet ekologických fenoménů v urbánním prostředí, což zahrnuje mimo jiné i vysoké populační hustoty některých druhů ptáků a škůdců. Nízká početnost predátorů v městských parcích také podporuje obdobný přístup k přírodním lokalitám ve městech jako k ostrovním lokalitám, jelikož snížené množství predátorů nacházíme většinou na ostrovech. Jen několik studií doposud zkoumalo zároveň abundanci ptáků a jejich predátorů v urbánním kontextu. Výsledky této studie potvrzují, že populační denzity škůdců (např. městských holubů, špačků, krys a domácích myší) a většiny ptačích druhů jsou vyšší na otevřených plochách městských parků než v otevřené krajině v okolí měst. Denzity predátorů (např. poštolek obecných, sov, vran, krys, lišek, koček a psů) byly ovšem v městských parcích vyšší.

Vol. 79, No.3 – 2002

Návštěvnost hnízda rodičovským párem lejsků černohlavých v odpovědi na zjevné riziko predace

(Provisioning response to manipulation of apparent predation danger by Pied Flycatchers) – Harri Hakkarainen, Ismo Yli-Tuomi, Erkki Korpimäki a Ron Ydenberg ; str. 139

Autoři tohoto článku zjišťovali, zda počet návštěv hnízda rodiči u lejska černohlavého (*Ficedula hypoleuca*) v čase klesá za experimentálně zvýšeného predačního rizika. Predační riziko autoři simulovali umístěním vycpaniny kulíška nejmenšího (*Glaucidium passerinum*) v blízkosti hnízda a přehráváním hvízdání kulíšků. Jako kontrola byl použit kos černý (*Turdus merula*). Překvapujícím zjištěním bylo, že poměr návštěv rodičů byl o 25% vyšší během pokusu s kulíškem než při kontrole. Pokus i kontrola byly prováděny v jednom dni. Podle autorů existují čtyři různá vysvětlení tohoto jevu. Rodiče zvyšují počet krmení mláďat, aby (1) uklidnili žadonící mláďata, která by jinak mohla prozradit umístění hnízda, nebo (2) aby zvýšili rychlost růstu mláďat tak, aby rychleji přepeřila, lépe se rozšířila po okolí a tak unikla nebezpečí. Možné je také (3), že rodiče vnímají predátora jako hrozbu pro sebe samé, a proto

zůstávají v okolí hnízda, které dobře znají a tudíž jsou tam nejvíce v bezpečí. Čtvrtou možností může být, že návštěvnost hnízda je součástí chování na obranu hnízda proti sově.

Vol. 79, No.4 – 2002

Výběr lokality u strnadů obecných *Emberiza citrinella*, strnadů zahradních *E. hortulana* a strnadů lučních *Miliaria calandra* v zemědělské krajině středovýchodního Polska

(*Habitat use of Yellowhammers Emberiza citrinella, Ortolan Buntings E.hortulana and Corn Buntings Miliaria calandra in farmland of east-central Poland*) – Artur Goławski a Andrzej Dombrowski ; str. 164

Autoři studovali výběr hnízdních lokalit u strnadů obecných, strnadů zahradních a strnadů lučních v letech 1995-2000 v zemědělské krajině středovýchodního Polska (celková rozloha oblasti 46,5km²). Za použití Jakobsova indexu preference (D) zjistili, že strnadi obecní a strnadi zahradní dávali přednost lesům a vyhýbali se obydleným oblastem. Strnadi zahradní naproti tomu upřednostňovali travnaté plochy a úhory a vyhýbali se jak lesům, tak lidským osadám. Srovnání proporcí jednotlivých typů biotopů v hnízdních teritoriích ptáků ukázalo největší podobnost mezi strnadem obecným a zahradním, menší podobnost mezi strnadem obecným a lučním a největší rozdíly mezi strnadem zahradním a lučním. Autoři rovněž zjistili pozitivní korelaci mezi počtem plošek lesa a počty jak strnadů obecných tak strnadů zahradních. Délka hranice lesa měla ovšem pozitivní efekt jen na strnady obecné. Strnadi obecní se vyhýbali ekotonu les-pole ve srovnání s ekotonem les-travnatá planina, zatímco strnadi zahradní vykazovali opačnou tendenci. Zdá se ovšem, že preference na biotop se u těchto druhů strnadů liší v různých částech jejich areálů rozšíření. Obecně tyto tři druhy obývají diverzifikovanou zemědělskou krajinu Polska. Jejich přežití tak závisí na zachování biotopové diverzity. Plánované zalesnění chudých půd tedy může přinést pokles populace strnada lučního a populační nárůst strnada obecného a strnada zahradního. Úhorování orné půdy může zvýšit početnost strnada lučního.

Vol. 80, No.1 – 2003

Hnízdní predace u kosa černého (*Turdus merula*) a vliv hnízdních charakteristik

(*Nest predation in Blackbirds (Turdus merula) and the influence of nest characteristics*) – Arnaud Grégoire, Stéphane Garnier, Noël Dréano a Bruno Faivre ; str. 1

Různé studie ukázaly, že poměry predace závisí na několika faktorech, jako např. hnízdní lokalitě, hnízdních charakteristikách, obraně hnízda a velikosti snůšky. Nic-

méně, relativní příspěvek každého z těchto faktorů na determinaci pozorovaných vzorů hnízdní predace zůstává důležitou otázkou. Autoři tohoto příspěvku studovali hnízdní predaci v populaci kosa černého v městském parku v Dijonu (východní Francie) přes dva roky. Při tom použili jak přirozená, tak umělá hnízda (vyplněná atrapami vajec). Souhrnně se poměr predace nelišil mezi přírodními (50%) a umělými (53%) hnízdy. Na studované lokalitě bylo identifikováno jen několik druhů predátorů, a hlavním z nich byla veverka obecná (*Sciurus vulgaris*) (88% případů predace). Kosi využívali k hnízdění velký počet různých druhů rostlin, ale predace na této charakteristice nebyla závislá. Signifikantní efekt hnízdních charakteristik (výška hnízda, vnější průměr hnízda) na predaci byl zjištěn u umělých hnízd, ale ne u přirozených hnízd. Tyto dva faktory mohou ovlivnit viditelnost hnízda a mohou být důležitými charakteristikami pro odhalení hnízda. Tyto výsledky jsou v souladu s výsledky předchozích studií a zdůrazňují důležitost hnízdních charakteristik pro poměr hnízdní predace.

Obrana hnízda šoupálka dlouhoprstého *Certhia familiaris* proti strakapoudu velkému *Dendrocopos major*: je zapotřebí jen jeden rodič

(Nest defence of Eurasian Treecreeper Certhia familiaris against the Graet Spotted Woodpecker Dendrocopos major: only one parent is needed) – Ari Jäntti, Jukka Suhonen, Markku Kuitunen a Teija Aho ; str. 31

Teorie rodičovské péče předpovídá, že obrana hnízda rodiči by měla být u monogamních druhů rovna péči matky. Autoři testovali tento předpoklad na šoupálku dlouhoprstém za použití vycpané atrapy strakapoudu velkého. Strakapoud velký je přirozeným predátorem šoupálka, protože se živí mláďaty a vejci šoupálků. Může také zničit celou hnízdní budku. Model strakapoudu byl připevněn na metr dlouhou tyč a umístěn před budku. Autoři pak sledovali chování dospělých šoupálků vzhledem k modelu během pěti minut. Tyto pokusy byly prováděny se šoupálky během prvního nebo časného hnízdění a během druhého nebo pozdního hnízdění, a to vždy v době, kdy byla mláďata přibližně dva týdny stará. Během prvního hnízdění investovali jak samec tak samice do obrany hnízda stejně. Během druhého nebo pozdního hnízdění většina samců u obrany hnízda chyběla. Pokud byl však samec přítomný a bránil hnízdo, pak se obranné chování mezi samcem a samicí nelišilo. Během prvního hnízdění měly samice kratší průměrnou vzdálenost od atrapy predátora než samci. Obecně bylo chování při obraně hnízda rodiči složeno z vysokých poplašných hlasů používaných ke ztišení mláďat, což podporuje hypotézu ztišování. Tyto výsledky také podporují hypotézu efektivity – jeden rodič je stejně efektivní jako dva rodičovští ptáci, protože při obraně hnízda jeden rodič může utišit mláďata i bez svého druha.

BirdLife in Europe

Vol. 7, No.4 – December 2002

Projekt BirdLife má zjistit, jak se ptákům daří

(*BirdLife project to look at how Europe's birds are doing*); str. 1

Díky Celoevropskému programu monitoringu běžných druhů ptáků (*Pan-European Common Bird Monitoring project, PECBM*) budeme vědět více o početnosti běžných evropských druhů ptáků. Koordinací tohoto projektu, který byl zahájen v roce 2002 za spolupráce BirdLife International a European Bird Census Council s odbornou pomocí Nizozemského statistického úřadu (Statistics Netherlands) a finanční podporou RSPB (BirdLife ve Velké Británii), byla pověřena Česká společnost ornitologická (ČSO). Projekt by měl probíhat ve více než 32 zemích. Studie ve Velké Británii už ukázaly, že dlouhodobý, vědecky založený monitoring běžných druhů ptáků může být použit jako indikátor stavu přírody a životního prostředí. Z dat, která jsou dnes k dispozici, je patrný dramatický pokles početnosti populací ptáků zemědělské krajiny v celé severozápadní Evropě, způsobený takřka určitě intenzifikací zemědělství. Podobné změny v ptačích populacích se očekávají v budoucnu i v dalších zemích (zejména těch nově vstupujících do EU, tedy i v ČR). Proto je monitoring ptačích populací na kontinentální úrovni nezbytný.

Pozn. překladatele: Podle koordinátora projektu PECBM Petra Voříška z ČSO byl od roku 2002 učiněn velký krok vpřed: podařilo se shromáždit data z 18 zemí Evropy a vytvořit první celoevropské indikátory kvality životního prostředí založené právě na početnosti 24 běžných druhů ptáků. Žádný jiný obdobný indikátor prozatím neexistuje a ačkoliv je i v projektu PECBM jisté co vylepšovat, je o něj veliký zájem ze strany institucí EU. Tyto indikátory se také objevily ve významném dokumentu BirdLife Int. *State of World's Birds 2004*, který byl zveřejněn letos na konferenci v jihoafrickém Durbanu. Více informací na: <http://www.cso.cz/index.php?ID=589>

Vol. 8, No.2 – June 2003

Pokles početnosti luňáků červených

(*Declines in Red Kites*); str. 2

Hnízdící populace luňáka červeného (*Milvus milvus*) v severovýchodní Francii za posledních 10 let drasticky poklesla. Pozorování migrujících ptáků prováděná LPO (BirdLife ve Francii) naznačují, že podobný úbytek nastal v celé Evropě. V Německu, kde hnízdí více než 50% evropské populace tohoto druhu, byl od roku 1994 zaznamenán 20-25% pokles početnosti. Podobný trend hlásí i Španělsko a další státy. Hlavní příčinou tohoto úbytku luňáků je patrně ztráta hnízdních a potravních lokalit způsobená zemědělstvím. To je ještě umocněno úmyslným i neúmyslným trávením

ptáků. Pouze ve Švédsku a Švýcarsku jsou populace luňáků stabilní. Naproti tomu ve Velké Británii díky úspěšnému reintrodukčnímu programu počty luňáků červených v posledních 14 letech stoupají. Aby zamezila pokračování klesajícího trendu ve Francii, zpracovala LPO národní akční plán pro luňáka červeného, který byl potvrzen francouzskou vládou.

Velký festival zahradního ptactva byl úspěšný

(Big Garden Birdwatch a success); str. 7

Big Garden Birdwatch (velmi volně přeloženo jako Velký festival zahradního ptactva) 2003, organizovaný RSPB (BirdLife ve Velké Británii), přitáhl přes 300 tisíc účastníků, kteří společně ve Spojeném království pozorovali čtyři a půl milionu ptáků. Tato akce, která je každoročně pořádána již od roku 1979, motivuje lidi, aby pozorovali a poznávali ptáky na svých vlastních zahradách a své výsledky pak poskytli pro další zpracování. To umožňuje RSPB udělat si detailní obrázek o změnách v početnosti běžných zahradních ptáků v celé zemi. V roce 2003 proběhla tato akce o víkendu 25.-26.1. a před a po tomto víkendu běžela obdobná akce pro školy – *Big School Birdwatch*. První příčku co do počtu obsadil špaček obecný (pozorováno přes 744 tis. jedinců, průměrně 4,9 jedinců na zahradu) a jen o něco méně bylo vrabců domácích. Jedinců ostatních druhů jako např. sýkor modřinek či kosů černých pak již bylo výrazně méně.

Vol. 8, No.3 – September 2003

Kampaň BirdLife Zemědělství pro život – Zemědělství pro přírodu v Itálii

(BirdLife's Farming for Life Campaign – Farming for nature in Italy); str. 6

Farmáři v Itálii mění intenzivně obdělávanou půdu zpět v přírodní krajinu z dotací v rámci rozpočtu Rural Development CAP (Common Agricultural Policy). LIPU (BirdLife v Itálii) přesvědčuje farmáře, že ochrana přírody a biodiverzity může být

rovněž zdrojem zisku. Takřka dva tisíce farem je již zapojeno do tohoto projektu a kolem 8 tisíc hektarů zpět přeměněno v přirozenou krajinu. Tyto mokřady, vlhké louky, křovinné porosty a lesy již přispěly k návratu několika ptačích druhů, jako např. bukáčka malého (*Botaurus stellaris*), motáka pochopa (*Circus aeruginosus*), pisily čáponohé (*Himantopus himantopus*) či rybáka bahenního (*Chlidonias hybridus*).

Doprava v EU ohrožuje Významná ptačí území

(EU transport threat to Important Bird Areas)

Návrh na rozšíření Trans-evropské transportní sítě EU (TEN-T) – systém železnic, dálnic, silnic a lodních cest spojujících klíčové body v Evropě – byl předložen Evropské komisi 1. října 2003. Tento návrh aktualizuje vodítka pro TEN-T a navrhuje sérii prioritních projektů, které by měly celkem stát 220 miliard Eur. Doposud však nebyl vytvořen žádný environmentální posudek a předběžné analýzy tohoto návrhu naznačují, že rozvoj dopravní infrastruktury může poškodit mnoho významných ptačích území. Příkladem je Kresna Gorge – skalnaté údolí v jihozápadním Bulharsku, které je domovem např. sedmihláska švitořivého (*Hippolais polygotta*), tuhýka běločelého (*Lanius nubicus*) a 17 druhů netopýřů. Tato lokalita je ohrožena výstavbou silnice spojující bulharskou Sofii s řeckou Soluní. Potenciálně ohrožena je také Messenská úžina, jedna ze tří tahových cest evropských ptáků na jih. BirdLife se snaží zajistit, aby klíčové přírodní oblasti Evropy nebyly rozvojem dopravy poškozeny.

Přeložil a upravil: Michal Vinkler

ORNITOLOGICKÁ POZOROVÁNÍ

Potáplice severní - <i>Gavia arctica</i> 18.12.03 - 1 ex. Tovačov, PR (Šír) 27.12.03 - 1 ex. Tovačov, PR (Dou)	Volavka červená - <i>Ardea purpurea</i> 03.05.03 a 14.06.03 - 1 ex. Tovačov, PR (Dou)
Potáplice malá - <i>Gavia stellata</i> 10.04.03 - 1 ex. Šumvald, OL (Vav) 27.12.03 - 1 ex. Tovačov, PR (Dou)	Volavka bílá - <i>Egretta alba</i> 02.11.03 - 20 ex. Záhlinice, KM (Něm, Kuž) 23.11.03 - 20 ex. Záhlinice, KM (Něm, On)
Potápka rudokrká - <i>Podiceps grisegena</i> 07.11.03 - 1 ex. Záhlinice, KM (Něm)	Čáp bílý - <i>Ciconia ciconia</i> 23.07.03 - 60 ex. Bohuslavice, SU (Paš)
Potápka žltorohá - <i>Podiceps auritus</i> * 27.04.03 - 7ad. ex. Šumvald, OL (Vav) 07. - 22.12.03 - 1 ex. Tovačov, PR (Dou, Šír)	Čáp černý - <i>Ciconia nigra</i> 28.03.03 - 1 ex. Šumvald, OL (Vav) 09.04.03 - 3 ex. Tovačov, PR (Šír) 07.09.03 - 11 ex. Záhlinice, KM (Něm, On)
Kormorán velký - <i>Phalacrocorax carbo</i> 22.12.03 - 650 ex. Tovačov, PR (Šír)	Bukač velký - <i>Botaurus stellaris</i> 26.05.03 - 1 ex. Ječmeniště, ZN (Čer)
Volavka popelavá - <i>Ardea cinerea</i> 10.07.03 - kolonie min. 5 párů mezi Pěčíkovem a Petruvkou západně od Bouzova, OL (Vav)	Bukáček malý - <i>Ixobrychus minutus</i> 08.05.03 - 1 ex. Tovačov, PR (Dou)

Kvakoš noční - *Nycticorax nycticorax*
03.08.03 - 3 ad., 11 juv. ex. Hodonínské
ryb.,HO (Něm)
08.08.03 - 1 ex. Tovačov,PR (Dou)
16.08.03 - 3 juv.ex. Kvasická
pískovna,KM (Něm)
05.09.03 - 1 ex. Lověšice,PR (Kub)

Labuť zpěvná - *Cygnus cygnus*
08.03.03 - 6 ad. ex. Novomlýnské
nádrže,BV (Vav,Hor,Čap,Chy)
15.03.03 - 5 ad. ex. Šumvald,OL (Krl)
16.03.03 - hlas 1 ex.,tláhne k S v noci nad
sedlem Skřítek,JE (Vav)
19.03.03 - 4 ad. ex. Šumvald,OL (Vav)

Husa velká - *Anser anser*
06.02.03 - 2 ex. Tovačov,PR (Šír)
01.05.03 - 1 ex. Tovačov,PR (Dou)
03.08.03 - 150 ex. Hodonínské ryb.,HO
(Něm)

Husa polní - *Anser fabalis*
04.01.03 - 650 ex. Tovačov,PR (Dou)
08.03.03 - 200 ex. Tovačov,PR (Dou)

Husa běločelá - *Anser albifrons*
24.04. - 02.05.03 - 1 ex. Šumvald,OL
(Vav)
26.10.03 - 11 ex. Záhlinice,KM
(Něm,On)
24.11.03 - 6 ex. Tovačov,PR (Šír)
22.12.03 - 4 ex. Tovačov,PR (Šír)

Berneška bělolící - *Branta leucopsis**
08.03.03 - 1 ex. Novomlýnské nádrže,BV
(Vav,Hor,Čap,Chy)

Husice liščí - *Tadorna tadorna*
17.03.03 - 2 ex. Tovačov,PR (Šír)
27.04.03 - 3 ex. Dolní Libina,SU (Vav)

Hvízdák euroasijský - *Anas penelope*
22.03.03 - 60 ex. Tovačov,PR (Dou)
23.03.03 - 40 ex. Bohuslavice,SU (Paš)
24.03.03 - 65 ex. Tovačov,PR (Šír)
27.03.03 - 55 ex. Tovačov,PR (Šír)

Lžičák pestrý - *Anas clypeata*
06.04.03 - 70 ex. Heřmanický ryb.,OV
(Vav)

Čírka modrá - *Anas querquedula*
03.04.03 - 56 ex. Tovačov,PR (Šír)
06.04.03 - 120 ex. Šumvald,OL (Krl)
03.04.03 - 56 ex. Tovačov,PR (Šír)
09. - 11.04.03 - 55 ex. Tovačov,PR (Šír)

Čírka obecná - *Anas crecca*
27.10.03 - 48 ex. Tovačov,PR (Šír)

Ostralka štíhlá - *Anas acuta*
13.03.03 - 9 ex. Tovačov,PR (Šír)
22.03.03 - 6 ex. Tovačov,PR (Dou)^{n, n¹}
22.03.03 - 7 ex. Bohuslavice,SU (Paš)

Kopřivka obecná - *Anas strepera*
11. - 18.04.03 - 35 ex. Tovačov,PR (Šír)

Hohol severní - *Bucephala clangula*
19.03.03 - 11 ex. Tovačov,PR (Šír)
02.04.03 - 10 ex. Tovačov,PR (Šír)
18.04.03 - 5 ex. Tovačov,PR (Šír)

Polák malý - *Aythya nyroca*
10.03.03 - 1 M Tovačov,PR (Šír)
01.04.03 - 1 ex. Tovačov,PR (Šír)
05.04.03 - 1 pár Bohuslavice,SU (Paš)

Turpan hnědý - *Melanitta fusca*
24.04.03 - 10 ex.včetně 3 ad. M, Šumvald,
OL (Vav)
07.12.03 - 1 ex. Tovačov,PR (Šír,Dou)
20. - 23.12.03 - 2 ex. Tovačov,PR
(Dou,Šír,Vav)

Zrzohlávka rudozobá - *Netta rufina*
18.04.03 - 5 ex. Tovačov,PR (Šír)
13.06.03 - 3 M,1 F,9 pull. Tovačov,PR (Šír)
24.06. - 07.07.03 - 1 F,5 pull. Tovačov,PR
(Šír)

Morčák velký - *Mergus merganser*
22.02.03 - 23 ex. Kojetín,PR (Šír)
27.12.03 - 30 ex. Tovačov,PR (Dou)

Morčák prostřední - *Mergus serrator*
24.04.03 - 5 ex. Šumvald,OL (Vav)
27.04.03 - 1 pár Šumvald,OL (Vav)
02.11.03 - 1 ex. Mohelnice,SU (Vav)
02.11.03 - 1 F Záhlinice,KM (Něm,On)

Morčák malý - *Mergus albellus*
04.01.03 - 4 ex. Tovačov,PR (Dou)
10.03.03 - 9 ex. Tovačov,PR (Šír)
15.03.03 - 4 ex. Tovačov,PR (Šír)
16.03.03 - 5 ex. Tovačov,PR (Dou)
10.04.03 - 1 F Šumvald,OL (Vav)
17.-22.12.03 - 1 ex. Tovačov,PR (Šír)

Orel křiklavý - *Aquila pomarina**
03.04.03 - 1 imm. ex. Haukovice,OL (Vav)

Luňák hnědý - *Milvus migrans*
30.03.03 - 1 ex. Tovačov,PR (Dou)
05.04.03 - 1 ex. Slezská Harta,BR (Vav)
13.07.03 - 2 ex. Záhlinice,KM (Něm)

Luňák červený - *Milvus milvus*
01.04.03 - 1 ex. Šumvald,OL (Vav)
31.05.03 - 1 ex. Česká Třebová,SY (Vav)

Orel mořský - *Haliaeetus albicilla*
22.01.03 - 2 ad. ex. Tovačov,PR (Šaf)
16.03.03 - 3 ex. Tovačov,PR (Dou)
21. - 24.6.03 - 1 ex. Tovačov,PR (Dou,Šír)
21.09.03 - 1 ex. Tovačov,PR (Dou)
07. - 26.10.03 - 1 až 2 ex. Záhlinice,KM (Něm,On,Kuž)
27.10.03 - 3 ex. Tovačov,PR (Šír)
17.10. - 27.12.03 - 2 ex. Tovačov,PR (Dou,Šír)
07.11.03 - 8 ex. Záhlinice,KM (Něm)

Káně lesní ruská - *Buteo buteo vulpinus**
12.04.03 - 1 ex. Velké Losiny,SU (Vav)
akceptováno FK

Moták pilich - *Circus cyaneus*
25.03.03 - 1 F Dlouhá Loučka,OL (Krl)

Moták lužní - *Circus pygargus*
27.04.03 - 1 pár Šumvald,OL (Vav)

Ostříž lesní - *Falco subbuteo*
10.07.03 - 1 ex. s potravou zalétá do lesa
jižně Městečka Trnávka,po chvíli loví
v Boršově,SY (Vav)

Dřemlík tundrový - *Falco columbarius*
12.10.03 - 1 ex. Tovačov,PR (Dou)

Poštolka rudonohá - *Falco vespertinus*
23. - 26.04.03 - 1 M Tovačov,PR (Šír,Dou)

Orlovec říční - *Pandion haliaetus*
29.03.03 - 1 ex. Tovačov,PR (Dou)
13.04.03 - 2 ex. Tovačov,PR (Dou)
17.05.03 - 1 ex. Tovačov,PR (Dou)
13.07.03 - 1 ex. Záhlinice,KM (Něm)
07.09.03 - 2 ex. Záhlinice,KM (Něm,On)

Křepelka obecná - *Coturnix coturnix*
14.06.03 - 5 ex. volá na ploše 200x200m
Lazce u Uničova,OL (Krl)

Jeřáb popelavý - *Grus grus*
19.03.03 - 1 ex. táhne k S,Šumvald,OL (Vav)

Kulík bledý - *Squatarola squatarola*
13. - 20.10.03 - 1 ex. Tovačov,PR (Šír,Dou)

Kulík zlatý - *Pluvialis apricaria*
19.03.03 - 33 ex. pole mezi Šumvaldem a
D.Libinou,OL/SU (Vav)
10. - 15.10.03 - 1 ex. Tovačov,PR (Šír)
18.10.03 - 2 ex. Tovačov,PR (Dou)
20. - 23.10.03 - 12 ex. Tovačov,PR (Šír)
25.10.03 - 23 ex. Tovačov,PR (Dou)
31.10.03 - 25 ex. Tovačov,PR (Šír)
03.11.03 - 20 ex. Tovačov,PR (Šír)

Kulík říční - *Charadrius dubius*
13.07.03 - 25 ex. Záhlinice,KM (Něm)

Kulík písečný - *Charadrius hiaticula*
23.10.03 - 2 ex. Tovačov,PR (Šír)

Kameňáček pestrý - *Arenaria interpres*
02.05.03 - 1 ex. Dolní Libina,SU (Vav)

Koliha velká - *Numenius arquata*

- 11.03.03 - 1 ex. Tovačov,PR (Dou)
02.05.03 - 1 ex. Dolní Libina,SU (Vav)
09.08.03 - 13 ex. Tovačov,PR (Dou)
21./22.08.03 - hlas 1 ex. v noci, Česká
Třebová,SY (Vav)
12.10.03 - 1 ex. Tovačov,PR (Dou)

Koliha malá - *Numenius phaeopus*

- 27.04.03 - 1 ex. uhynulý pod dráty, Dolní
Libina,SU (Vav)
09.08.03 - 1 ex. Tovačov,PR (Dou)

Vodouš bahenní - *Tringa glareola*

- 02.05.03 - 90 ex. Dolní Libina,SU (Vav)
27.06.03 - 50 ex. Kojetín,PR (Šír)
05.07.03 - 80 ex. Kojetín,PR (Šír)

Vodouš kropenatý - *Tringa ochropus*

- 03.08.03 - 20 ex. Hodonínské ryb.,HO
(Něm)

Vodouš šedý - *Tringa nebularia*

- 24.04.03 - 62 ex. Dolní Libina,SU (Vav)

Vodouš štíhlý - *Tringa stagnatilis**

- 31.08.03 - 4 ex. Tovačov,PR (Dou)

Vodouš rudonohý - *Tringa totanus*

- V roce 2003 vyhnízdyly 2 páry na usazovacích
nádřích cukrovaru v Kojetíně,PR (Šír)
21.06.03 - 13 ex. Kojetín,PR (Šír)
22.09.03 - 10 ex. Záhlinice,KM
(Něm,On,Kuž)

Břehouš černocasy - *Limosa limosa*

- 02.04.03 - 1 ex. Tovačov,PR (Šír)
04.04.03 - 2 ex. Dolní Benešov,OP (Vav)
27.04.03 - 2 ex. Dolní Libina,SU (Vav)

Jespák bojovný - *Philomachus pugnax*

- 27.02.03 - 1 M,2 F Tovačov,PR (Šír)
01.04.03 - 150 ex. Tovačov,PR (Šír)
08.04.03 - 140 ex. Kojetín,PR (Šír)
18.04.03 - 130 ex. Kojetín,PR (Šír)
09.05.03 - 100 ex. Kojetín,PR (Šír)

Jespák šedý - *Calidris temminckii*

- 27.04.03 - 3 ex. Dolní Libina,SU (Vav)
02.05.03 - 1 ex. Dolní Libina,SU (Vav)
08.05.03 - 1 ex. Kojetín,PR (Šír)
26.07.03 - 2 ex. Záhlinice,KM (Něm,On)
12.08.03 - 1 ex. Kojetín,PR (Šír)
01.09.03 - 1 ex. Tovačov,PR (Šír)
29.09.03 - 6 ex. Záhlinice,KM (Něm)

Jespák malý - *Calidris minuta*

- 07.05.03 - 6 ex. Dolní Libina,SU (Vav)
07.09.03 - 9 ex. Záhlinice,KM (Něm,On)
22.09.03 - 5 ex. Záhlinice,KM (Něm)

Jespák písečný - *Calidris alba*

- 22.09.03 - 5 ex. Záhlinice,KM (Něm)

Jespák křivozobý - *Calidris ferruginea*

- 17.07.03 - 2 ad. ex. Kojetín,PR (Šír)

Racek bouřní - *Larus canus*

- 02.05.03 - 5 ex. Šumvald,OL (Vav)
22.12.03 - 1200 ex. na nocovišti,
Troubecká štěrkovna,Tovačov,PR (Šír)

Racek bělohavý - *Larus cachinnans*

- 08.03.03 - 50 ex. Novomlýnské
nádrže,BV (Vav,Hor,Čap,Chy)
29.10.03 - 235 ex. Tovačov,PR (Šír)
18.11.03 - 260 ex. Tovačov,PR (Šír)

Racek stříbřitý - *Larus argentatus*

- 22.03.03 - 11 ex. Šumvald,OL (Krl)
01.04.03 - 1 ex. Tovačov,PR (Šír)
25.07. - 08.08.03 - 1 juv. ex. Tovačov,PR
(Šír,Dou)
06. - 21.11.03 - 1 až 2 ex. Tovačov,PR (Šír)

Racek žltonohý - *Larus fuscus*

- 11.-13.03.03 - 1 ad. ex. Tovačov,PR (Šír)
10.04.03 - 3 ad. ex. smetiště Troubelice,OL,
21 ex.(20 ad.,1 juv.) Šumvald,OL (Vav)
29.04.03 - 1 ex. Tovačov,PR (Šír)
15. - 27.10.03 - 1 juv.ex. Tovačov,PR (Šír)
29.10.03 - 1 ad. ex. Tovačov,PR (Šír)
06.11.03 - 2 juv. ex. Tovačov,PR (Šír)
17.-20.12.03 - 1 juv. ex. Tovačov,PR (Šír,Vav)

Racek černohlavý - *Larus melanocephalus*

21.03. - 05.06.03 - 1 až 2 ex. Tovačov,PR (Šír,Dou)
25.03. - 11.07.03 - 1 hnízdící pár
Zámecký ryb.,Chropyně,KM (Šír)

Racek malý - *Larus minutus*

01.04.03 - 1 ad. ex. Tovačov,PR (Šír)
26.04.03 - 120 ex. Tovačov,PR (Dou)
27.04.03 - 90 ex. Tovačov,PR (Šír)
04.12.03 - 1 ex. Tovačov,PR (Šír)
08. - 21.12.03 - 2 juv. ex. Tovačov,PR (Šír,Dou,Vav)

Rybák černý - *Chlidonias niger*

21.04.03 - 11 ex. Tovačov,PR (Dou)
26.04.03 - 60 ex. Tovačov,PR (Dou)
07.05.03 - 155 ex. Tovačov,PR (Šír)
09.05.03 - 105 ex. Tovačov,PR (Šír)
14.09.03 - 1 ex. Tovačov,PR (Dou)

Rybák bahenní - *Chlidonias hybridus*

24.05.03 - 1 ex. Záhlinice,KM (Dou)
31.05.03 - 3 ex. Tovačov,PR (Dou)

Rybák bělokřídlý - *Chlidonias leucopterus*

26.04.03 - 7 ex. Tovačov,PR (Dou)
27.04.03 - 1 ex. Tovačov,PR (Šír)
07.05.03 - 6 ex. Tovačov,PR (Šír)
08.05.03 - 1 ex. Tovačov,PR (Dou)
09.05.03 - 3 ex. Tovačov,PR (Šír)
13.05.03 - 2 ex. Tovačov,PR (Šír)
15.05.03 - 1 ex. Tovačov,PR (Šír)

Rybák obecný - *Sterna hirundo*

21.04.03 - 1 ex. Tovačov,PR (Dou)
21.04.03 - 1 ex. Šumvald,OL (Vav)
13. - 27.06.03 - 2 ex. Tovačov,PR (Šír)
03.08.03 - 15 ex. Hodonín,HO (Něm)
16.08.03 - 12 ex. Záhlinice,KM (Něm)

Holub doupňák - *Columba oenas*

28.03.03 - 10 ex. Šumvald,OL (Vav)

Sýc rousný- *Aegolius funereus*

26.02.03 - 1 M volá Hraběšice,SU (Vav)

Sýček obecný - *Athene noctua*

20.04.03 - 1 M volá Sobotín, SU (Vav)

Žluna šedá - *Picus canus*

21. - 24.12.03 - 1 F zaletuje na krmítko
Dlouhá Loučka,OL (Krl)

Strakapoud velký x jižní

- *Dendrocopos major x syriacos*

26.03.03 - 1 M Šumperk,SU (Vav)

Dudek chocholatý - *Upupa epops*

19.04.03 - 1 ex. Tovačov,PR (Dou)
20.04.03 - 2 ex. Horní Moštěnice,PR (Šaf)
26.05.03 - 1 ex. Ječmeniště,ZN (Čer)

Vlha pestrá - *Merops apiaster*

10.06.03 - 3 ex. Přerov,PR (Šaf)
19.08.03 - 20-30 ex. Ivaň,BV (Mar)
25.08.03 - 40-50 ex. Jaroslavice,ZN (Čer)

Vlaštovka obecná - *Hirundo rustica*

02.11.03 - 1 ex. Šumvald,OL (Vav)

Linduška úhorní - *Anthus campestris*

20.04.03 - 1 ex. Kojetín,PR (Šír)

Konipas citrónový - *Motacilla citreola**

27.04.03 - 1 ad. M Dolní Libina,SU (Vav)
- akceptováno FK

Konipas luční - *Motacilla flava*

11.04.03 - 1 ex. Tovačov,PR (Šír)

Rehek domácí - *Phoenicurus ochruros*

15.12.03 - 1 F/imm Petrov n. Desnou,SU (Vav)
24.12.03 - 1 F Dlouhá Loučka,OL (Krl)

Brkoslav severní - *Bombycilla garrulus*

11.03.03 - 70 ex. Sobotín,SU (Vav)
24.03.03 - 50 ex. Sobotín,SU (Vav)

Sýkořice vousatá - *Panurus biarmicus*

01.01.03 - 13 ex. Přerov,PR (Šaf)
12.01.03 - 15 ex. Přerov,PR (Šaf)
15.02.03 - 3 ex. Přerov,PR (Šaf)

Vrána obecná šedá - *Corvus corone cornix*
11.09.03 - 50 ex. Šumperk - nocoviště, SU
(Vav)
17.10. a 11.11.03 - 50 ex. Tovačov, PR (Šír)
20.12.03 - 49 ex. Tovačov, PR (Vav)

Sněhule severní - *Plectrophenax nivalis*
23.02.03 - 1 ex. Tovačov, PR (Dou)

Strnad luční - *Emberiza calandra*
10.07.03 - 2 M zpívají Koclířov, SY (Vav)

Vrána obecná černá - *Corvus corone corone*
22.03.03 - 2 ex. Sumvald, OL (Krl)
06.05.03 - 1 ex. Kojetín, PR (Šír)

Zkratky pozorovatelů:

Dou - L. Doupal

Šír - J. Šírek

Vav - M. Vavřík

Šaf - J. Šafránek

Kub - D. Kubík

Něm - J. Němčík

On - P. Ondra

Kuž - O. Kužílek

Paš - J. Pašta

Krl - M. Král

Čer - P. Červenka

Mar - p. Maršák

Ořešník kropenatý - *Nucifraga caryocatactes*
18.10.03 - 1 ex Tovačov, PR (Dou)

Slavík modráček - *Luscinia svecica*
30.03.03 - 1 ex. Tovačov, PR (Dou)
13.04.03 - 1 ex. Tovačov, PR (Dou)

Pěnkava jíkavec - *Fringilla montifringilla*
22.11.03 - min. 300 ex. táhne v hejnech
k J přes Červenohorské sedlo, JE (Vav)

Čížek lesní - *Carduelis spinus*
08.11.03 - 875 ex. přetáhlo dopoledne k J
přes Červenohorské sedlo, JE (Vav)

Čečetka zimní - *Carduelis flammea*
01.07.03 - 1 ex. Česká Třebová - Hory, SY
(Vav)

*) pozorování těchto druhů posuzuje faunistic-
stická komise ČSO

Konopka žlutozobá - *Carduelis flavirostris*
17.11.03 - 1 ex. Tovačov, PR (Dou)

Zpracoval: Ing. Jiří Šírek

CIZOKRAJNÍ PTÁCI

Pokřovníci

Málo známá čeleď pokřovnickovitých (*Acanthisittidae*) zahrnovala čtyři druhy, z nichž dva jsou již vyhubené. Zástupci této čeledi jsou drobní ptáci velikosti 8,5 až 10 cm a hmotnosti 6,5 až 9,5 g, kteří obývají Nový Zéland. Tito ptáci mají krátká a zaoblená křídla, krátký ocas a dlouhé nohy. Toto utváření těla svědčí o tom, že lépe běhají než létají. Potravu vyhledávají na zemi v lesích a pod kůrou stromů. K tomu mají přizpůsobený dlouhý a tenký zobák. Zbarvení peří je zelené, hnědé, žluté nebo bílé. Samičky jsou spíše hnědavé a bývají větší než samečci. Jsou to stálí

ptáci, kteří hnízdí v dutinách stromů nebo štěrbinách skal. Hnízda zakládají také pod kůrou. V případě nedostatku dutin si stavějí volně spletené hnízdo s vchodem na boku. Hnízda jsou umístěna do výšky až 18 m, nejčastěji ve výšce 3 až 6 m, vždy bohatě vystlána peřím. Podle druhu snáší samička v srpnu až lednu ve dvoudenních intervalech 2 až 4 bílá vejce. Inkubační doba trvá 20 až 21 dní. Na vejcích sedí a o potomstvo pečují oba rodiče. Mláďata jsou vzletná obvykle ve stáří 24 dní. Hnízdí obvykle 2x do roka a mláďata z prvního hnízdění pomáhají při krmení mláďat ve druhém hnízdění. Pokřovníci se živí bezobratlými, zejména červy, hmyzem a jeho larvami, a dále bobulemi, plody a semeny.

Nejhojnějším druhem je pokřovník zelený (*Acanthisitta chloris* [Sparman, 1787]), který obývá všechny hlavní ostrovy Nového Zélandu. Sameček tohoto druhu je svrchu zelený a spodinu těla má bělavou až žlutavou. Nad očima má bílý proužek a další bílý pruh je v křídlech. Samička je hnědavá a na horní části těla žíhaná. Proužky na těle má šedobílé. Potravu sbírá nejen na zemi, ale také pod kůrou stromů podobně jako brhlíci nebo šoupálci. V původních lesích Nového Zélandu je poměrně hojný. Další druh, pokřovník alpský (*Xenicus gilviventris* Pelzeln, 1867), je řazen mezi druhy blízké ohrožení (NT). Není tak pestře vybarven jako předchozí druh. Horní část těla má tmavě šedozelenou, spodina je hnědavě žlutá. Nadoční proužek je krémově bílý, proužky v křídlech jsou neznatelné. Samička má na horní části těla více hnědé barvy. Je rozšířen na Jižním ostrově Nového Zélandu. Obývá skalní útvary a lesy v Jižních Alpách tohoto ostrova.

Pokřovník ostrovní (*Traversia lyalli* Rothschild, 1894) je vyhuben od roku 1894. Žil na malém Stephenově ostrově mezi Jižním a Severním ostrovem (Cookova úžina), kde se stal obětí zejména zavlečených koček domácích. Velmi špatně létal a pohyboval se hlavně po zemi. Svrchní stranu těla měl hnědě žíhanou, spodní žlutavou. Poslední druh této čeledi, pokřovník stromový (*Xenicus longipes* [Gmelin, 1789]), byl vyhuben v roce 1972. Byl ze všech pokřovníků nejtmaší. Sameček byl svrchu tmavě hnědozelený, zespodu tmavě šedý. Samička byla mírně světlejší. Obýval všechny hlavní ostrovy Nového Zélandu. Subspecie *X. l. stokesi* byla vyhubena již v roce 1850 na Severním ostrově. Subspecie *X. l. longipes* žila v horských lesích Jižního ostrova a subspecie *X. l. variabilis* na malých ostrůvcích blízko Stewartova ostrova (naposledy pozorována v roce 1936). Příčinou vyhynutí tohoto druhu jsou zavlečení savci.

RNDr. František Hanák

Milí kolegové,

Dne 13.4.2004 byli na tiskové konferenci v Českých Budějovicích seznámeni zástupci sdělovacích prostředků s peticí, jejímž prostřednictvím nevládní ekologické organizace vyjadřují nesouhlas se záměrem výstavby Střediska zimních sportů Chlum ve Vojenském výcvikovém prostoru Boletice, který je významným ptačím územím (IBA), navržen za ptačí oblast a jehož značné části budou navrženy jako evropsky významné lokality soustavy Natura 2000. Iniciátorem petice je Calla – Sdružení pro záchranu prostředí. Česká společnost ornitologická jako předkladatel návrhu ptačích oblastí pro soustavu Natura 2000 v ČR se k této petici připojuje, což vyjádřila i vysláním svého zástupce na uvedenou tiskovou konferenci. Proto Vás, jakožto sprátcem organizaci s podobnými zájmy, prosíme o pomoc při sběru podpisů.

Za seznámení dalších osob s problémem Boletic a za sběr podpisů předem děkujeme. Vyplněné podpisové archy pošlete na adresu ČSO a my je pak předáme kolegům v Calle.

*Lucie Stejskalová
Tajemnice ČSO*

Vážení čtenáři našeho časopisu, vážení členové MOS, milí kolegové,

MOS se rozhodl, jako spolupracující organizace ČSO, podpořit petici proti výstavbě Střediska zimních sportů CHLUM ve Vojenském výcvikovém prostoru Boletice a šířit tuto petici dále mezi své členy i mimo ně, mezi všechny občany ČR, kterým není stav naší přírody lhostejný. Všechny potřebné informace k této petici naleznete na internetových stránkách ČSO www.cso.cz, petice ke stažení i na stránce MOS www.mos.d2.cz. Petiční archy se všemi podpisy, které se Vám podaří nashromáždit zasílejte prosím přímo na adresu ČSO: Hornoměcholupská 34, 102 00 Praha 10-Hostivař. Možnost připojit svůj podpis k petici máte rovněž v prostorách stálých expozic v budově Moravské ornitologické stanice (Bezručova 7) v Přerově, na nástěnkách kateder Zoologie, Ekologie a Botaniky v budovách PřF UP v Olomouci a na nástěnce Katedry zoologie PřF UK v Praze (Viničná 7, Praha 2).

Myslím, že je zcela lhostejno, ve které části ČR člověk bydlí, jelikož tato záležitost by mohla být klíčovou pro ochranu přírody v této zemi jako celku. Ekologicky smýšlející společnost by se měla pokusit zabránit silicím a mnohdy iracionálně koncipovaným ekonomickým tlakům, které ohrožují poslední zbytky biodiverzitou bohatých ekosystémů České republiky.

*Michal Vínkler
Hospodář MOS*

Ptačí oblast Boletice ohrožena

Vojenský výcvikový prostor Boletice, významné ptačí území (IBA), je navrženou ptačí oblastí (Natura 2000) o celkové rozloze 23 542 ha, z toho 53,8 % leží na území CHKO a BR Šumava. Jedná se o velmi pestré území s poměrně vysokou lesnatostí. V lesích se dochovalo více zbytků přirozených stanovišť pralesního charakteru. Velmi významným fenoménem celé oblasti jsou plochy antropogenního bezlesí v různém stupni sekundární sukcese a na výcvikových plochách specificky ovlivněné vojenskou činností. Díky tomu je dnes oblast pestrou mozaikou různých stanovišť a přes svojí relativně vysokou nadmořskou výšku mnohé lokality vykazují poměrně vysokou druhovou pestrost ptačích společenstev. Hnízdí zde 21 druhů z přílohy I směrnice o ptácích, z nichž pět druhů – jeřábek lesní, chřástal polní, kulíšek nejmenší, datlík tříprstý, skřivan lesní – je předmětem ochrany navržené ptačí oblasti. Při mapování stanovišť (biotopů), které botanici zatím uskutečnili na necelé polovině území, bylo zaznamenáno 44 přírodních stanovišť, z toho 7 prioritních, a 17 přírodních stanovišť podle směrnice o stanovištích. Zaregistrováno bylo rovněž na 100 chráněných a ohrožených druhů cévnatých rostlin na více než 3000 lokalitách.

Mimořádně přírodní hodnoty území VVP Boletice jsou vážně ohroženy plánovanou výstavbou centra zimních sportů Chlum v severní části navržené ptačí oblasti. Areál má zahrnovat 27 km sjezdových tratí, 10 lanovek a vleků s celkovou kapacitou 16 000 osob za hodinu, přírodní kluzišť, lyžařský běžecký areál, parkoviště. Dostupnost areálu má být zvýšena novou železniční tratí. Realizace záměru by znamenala velmi vážný zásah do navržené ptačí oblasti. Postižena by byla stanoviště ptáků jak v lesích, tak na bezlesých plochách. Ohroženy by byly populace všech pěti druhů přílohy I směrnice o ptácích, které jsou předmětem ochrany, z dalších druhů přílohy I nejvíce tetřev obecný, tetřev hlušec, sýc rousný, pěnice vlašská a lejsek malý. Nenávratně by byla poškozena řada přírodních stanovišť jmenovaných v příloze I směrnice o stanovištích, která budou navržena do soustavy Natura 2000. Vybudování areálu by rovněž představovalo vážný zásah do vodních poměrů.

Jihočeský kraj vehementně podporuje záměr výstavby střediska zimních sportů a vyjednává s ministerstvem obrany uvolnění potřebné části vojenského výcvikového prostoru. Při budování centra se počítá s využitím fondů EU. Dosavadní přístup orgánů státní správy a samosprávy k předloženým odborným návrhům na zabezpečení ochrany mimořádně hodnotného území znepokojují nevládní organizace natolik, že se rozhodly formou petice žádat, aby území Vojenského výcvikového prostoru Boletice bylo chráněno v plném rozsahu dle zpracovaných odborných návrhů v souladu se zákony a aby projekt „CHLUM – středisko zimních sportů“ byl vypuštěn z rozvojového programu i územního plánu Jihočeského kraje.

RNDr. Jan Hora

PETICE

proti výstavbě „Střediska zimních sportů CHLUM“ ve vojenském výcvikovém prostoru Boletice

Adresováno: Úřad vlády ČR
Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR
Senát Parlamentu ČR
Ministerstvo životního prostředí ČR
Ministerstvo obrany ČR
Jihočeský kraj

My, níže podepsaní občané, projevujeme tímto zásadní nesouhlas s připravovaným projektem „CHLUM – středisko zimních sportů“ ve vojenském výcvikovém prostoru Boletice, a to z těchto důvodů:

- 1) Vojenský výcvikový prostor (VVP) Boletice představuje mimořádně hodnotné území na okraji Šumavy s výjimečnými přírodními podmínkami. Specifické využívání zdejší krajiny a vojenské aktivity umožnily zachování řady vysoce ohrožených biotopů a bohatých populací na ně vázaných druhů flóry a fauny.
- 2) Ve VVP Boletice hnízdí dvě desítky druhů ptáků uvedených v příloze I Směrnice Rady 79/409/EHS o ochraně volně žijících ptáků a pět z těchto druhů splňuje kritéria pro vyhlášení Ptačí oblasti Boletice jako součásti soustavy NATURA 2000.
- 3) Zároveň je území navrženo jako evropsky významná lokalita do národního seznamu soustavy NATURA 2000 pro řadu zjištěných přírodních stanovišť (biotopů) a druhů živočichů a rostlin.
- 4) Pro většinu druhů, které jsou předmětem ochrany navrhovaných území a na které se vztahuje platná ochrana dle zákona č.114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny, v platném znění, představuje dosavadní obhospodařování, včetně zachování vojenských aktivit, vhodný způsob využití a zaručuje jejich další přežití.
- 5) Dřevinná skladba s významným zastoupením jedle spolu s kvalitou lesních porostů v oblasti Chlumu, Velkého a Malého Plešného patří k nejcennějším na území VVP Boletice. Nezbytným kácením pro sjezdovky by došlo k narušení lesních komplexů.
- 6) V oblasti Chlumu globální klimatické změny způsobily pokles počtu dní se sněhovou pokrývkou a zvětšila se i četnost a délka velkých oblev. Lze očekávat ještě další zhoršení sněhových podmínek; bylo by tedy nutné umělé zasněžování sjezdovek technickým sněhem. Pro tuto alternativu však v oblasti nejsou dostatečné vodní zdroje.

Ve smyslu zákona č. 85/1990 Sb. o právu petičním žádáme tímto odpovědné orgány tohoto státu, aby se plnou měrou zasadily o podporu našeho požadavku proti aktivitám, které mohou být v rozporu s právními předpisy ČR a EU. Žádáme, aby zájmové území bylo chráněno v plném rozsahu dle zpracovaných odborných návrhů v souladu s legislativou a aby projekt „CHLUM – středisko zimních sportů“ byl vypuštěn z rozvojového programu i územně plánovací dokumentace kraje.

Petiční výbor ve složení:

Vladimír Molek, Žižkova 382, 373 72 Lišov (CALLA – Sdružení pro záchranu prostředí)
Ing. František Bílek, Zubčice 44, 382 32 Velešín (Centrum environmentálních informací a služeb Šípek)
Bc. Jaroslava Brožová, K Lusnému 2034, 373 16 Dobrá Voda u Č. Budějovic (Sdružení Jihočeské matky)
Dagmar Kjučuková, 384 72 Zdíkov 235 (Okrašlovací spolek Zdíkovska)
Mgr. David Lacina, Dvořákova 363, 252 64 Velké Přílepy (Česká společnost ornitologická)
Irena Melčová, Branišov 45, 387 73 Stachy (Děti Země)
Ondřej Šanda, Dlouhá 134, 382 41 Kaplice (Hnutí Duha)
Ing. Radek Thér Ph.D., nám. Přemysla Otakara II. 84/24, 370 01 Č. Budějovice (Zelené srdce Evropy)
RNDr. Mojmír Vlašín, Drozdí 7, 621 00 Brno (Koordinátor nevládního návrhu soustavy NATURA 2000)
Osoba pověřená pro zastupování petičního výboru je Vladimír Molek, Žižkova 382, 373 72 Lišov

My, níže podepsaní, souhlasíme s textem petice proti výstavbě „Střediska zimních sportů CHLUM“ ve vojenském výcvikovém prostoru Boletice.

č.	Jméno a PŘÍJMENÍ	Bydliště	Podpis
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			
17			
18			
19			
20			
21			
22			
23			
24			
25			

Vyplněné petiční archy prosím zasílejte na adresu: Sdružení Calla, P.O. Box 223, 370 04 České Budějovice. Podrobnější informace obdržíte na této adrese, na tel.: 387 311 381, na e-mailové adrese: calla@ecn.cz, i u členů petičního výboru.

OBSAH

ÚVODEM

- 1** Úvodní slovo – *Michal Vinkler*

SPOLKOVÉ ZPRÁVY

- 2** Zápis z Výroční členské schůze Moravského ornitologického spolku (MOS) konané dne 21.2. 2004 – *Michal Vinkler a kol.*
- 11** MOS v Unii pro řeku Moravu – *Mgr. Petr Rejzek*

ODBORNÉ ČLÁNKY

- 12** Hnízdní ornitocenózy zámeckého parku v Jeseníku nad Odrou – *RNDr. František Hanák*

KRÁTKÁ SDĚLENÍ

- 14** Vyhodnocení Evropského festivalu ptactva 2003 – *Michal Vinkler*
- 15** Neobvyklé hnízdění rehka domácího (*Phoenicurus ochruros*) – *Jiří Řehounek*
- 16** Seznamte se s Českou společností ornitologickou – 2. část – *Lucie Stejskalová*
- 18** Jak jsem pomáhal jiříčkám obecným (*Delichon urbica*) při hnízdění – *Miroslav Král*
- 19** Další pozorování volavky bílé (*Egretta alba*) v okolí Rožnovské Bečvy – *Jaroslav Koleček*

PRO ZAČÍNÁJÍCÍ ORNITOLOGY

- 20** Jak postupovat v terénu – *Ing. Adolf Goebel, Ph.D.*

ZE ZAHRANIČNÍCH PERIODIK

- 22** Excerpce (12) – *Michal Vinkler*

ORNITOLOGICKÁ POZOROVÁNÍ

- 29** Ornitologická pozorování – *Ing. Jiří Šírek*

CIZOKRAJNÍ PTÁCI

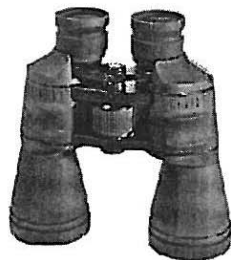
- 34** Pokřovníci – *RNDr. František Hanák*

Ptáci kolem nás 1/2004 (Moravský ornitolog 1992 - 1995)

čtvrtletník pro ornitology, ochránce přírody a milovníky ptactva • vydává Moravský ornitologický spolek • adresa redakce: MOS, P. O. Box 65, Čepky Drahlavského 3, 751 51 Přerov I, tel./fax: 581 203 150, e-mail: mos@iweb.cz, <http://www.iweb.cz/mos> • šéfredaktor RNDr. František Hanák, zástupce šéfredaktora Michal Vinkler, redakční rada: František Cigánek, Ing. Adolf Goebel, Ph.D., Václav Plšek, Jiří Polčák, Ing. Jiří Šírek, Jaroslav Zámečník. Nevyžádané rukopisy, foto a kresby se nevracejí. Uvořejněné články nemusejí vyjadřovat názor redakce. Za obsah a pravdivost údajů odpovídá autor příspěvku. Vydavatel si vyhrazuje právo publikované materiály zveřejnit také na Internetu a CD-rom • mezinárodní indexové číslo - 47531 • registrační číslo - PR 19 • ISSN 1212 - 3374 • náklad 1300 výtisků • neprodejné - zdarma pro členy a přátele MOS • duben 2004

Kam na exkurzi?

Během roku 2004 proběhnou následující ornitologické exkurze organizované MOS, které však nejsou určeny jen pro členy MOS, ale i nejširší okruh zájemců z řad veřejnosti. Tyto exkurze tradičně vedou zkušení ornitologové a zejména začínající kolegové se na nich mohou seznámit jak s celou řadou ptačích druhů, tak i s jednotlivými ornitologicky zajímavými lokalitami. Účastníci exkurzí mají možnost nahlédnout do běžné praxe sběru faunistických dat a někdy i metodiky kroužkování. V níže uvedeném seznamu nejsou zahrnuty exkurze v rámci Evropského festivalu ptactva, které budou oznámeny samostatně.

V případě nepříznivého počasí se exkurze nekonají!

- 1.5. (sobota) - Hostýnské vrchy: vede Jiří Polčák, sraz 8:00 na Tesáku
- odjezd z Přerova v 7:00, nástupiště číslo 18
- 15.5. (sobota) - Tovačovské rybníky: vede Jiří Polčák, sraz 7:30 u sádek
- odjezd z Přerova 6:50, autobusové nádraží - nástupiště číslo 13;
spoj z Olomouce: 6:35 z autobusového nádraží, příjezd 7:30
- 12.6. (sobota) - Tovačovské rybníky: vede Jiří Polčák, sraz 7:30 u sádek
- odjezd z Přerova 6:50, autobusové nádraží - nástupiště číslo 13;
spoj z Olomouce: 6:35 z autobusového nádraží, příjezd 7:30
- 4.9. (sobota) - Tovačovské rybníky: vede Jiří Polčák, sraz 7:30 u sádek
- odjezd z Přerova 6:50, autobusové nádraží - nástupiště číslo 13;
spoj z Olomouce: 6:35 z autobusového nádraží, příjezd 7:30
- 9.10. (sobota) - Tovačovské rybníky: vede Jiří Polčák, sraz 7:30 u sádek
- odjezd z Přerova 6:50, autobusové nádraží - nástupiště číslo 13;
spoj z Olomouce: 6:35 z autobusového nádraží, příjezd 7:30
- 13.11. (sobota) - Tovačovské rybníky: vede Jiří Polčák, sraz 7:30 u sádek
- odjezd z Přerova 6:50, autobusové nádraží - nástupiště číslo 13;
spoj z Olomouce: 6:35 z autobusového nádraží, příjezd 7:30

Těšíme se na Vaši účast!

Knihy ze zahraničí?

Zajišťujeme individuální dovoz zahraniční odborné literatury, videokazet, multimédií a kompaktních disků. • Vyhledáme zahraničního dodavatele s nejlepší cenou. • Vyřídíme za Vás veškeré formality související s dovozem do ČR. • Stálým zákazníkům poskytujeme bezplatný servis o nově vydaných publikacích v zahraničí.